BELGIË-BELGIQUE
P.P. / P.B.
B-769

Tijdschrift - Toegelaten gesloten verpakking BC 5903
Afgiftekantoor Oostende Masspost
Erkenningnummer P 309560

BASTT vzw

oistat

PEFC
PEFC-gecertificeerd
Dit product komt uit duurzaam beheerd bos, gerecycleerde of gecontroleerde bronnen
PEFC/07-31-188
www.pefc.org

PROSCENIUM

TIJDSCHRIFT VOOR THEATERTECHNIEK THEATERARCHITECTUUR SCENOGRAFIE

59

vzw BASTT
Saincteléttesquare 19
1000 Brussel

Driemaandelijks
Jaargang 15
juni-juli-augustus 2011

SPECIMEN

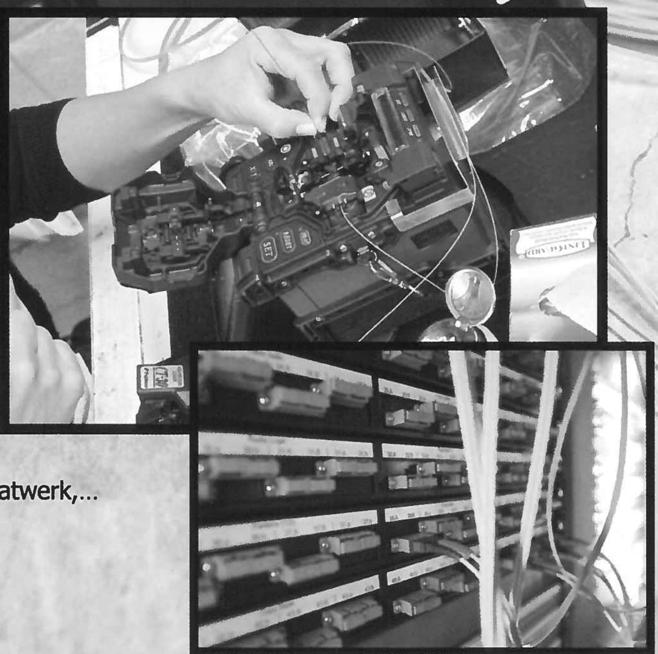

Optical solutions expert

Amptec breidt zijn expertise in bekabeling uit en heeft nu de kennis en apparatuur in huis voor optische bekabeling op maat.

- Amptec engineering en installatie
- herstellingen & metingen van optische bekabeling
- voor vaste en mobiele installaties met Fibreco expanded beam connectoren

De optische bekabeling is een uitbreiding op het bestaande Amptec-gamma van kabels, connectoren, panelen, graveer- en maatwerk,...

Recente installaties:
- Koninklijke Muntschouwburg
- VRT - Studio 5
- CultuurCentrum Hasselt

Contacteer ons voor algemene informatie over optische bekabeling of voor specifieke vragen over uw project.

AMPTEC
professional sound solutions

Duifhuisweg 11 - Industriezone "Het Dorpsveld" - B-3590 Diepenbeek - Belgium
http://www.amptec.be - sales@amptec.be - Tel: +32 (0) 11/28.14.58 - Fax: +32 (0) 11/28.14.59

DRIEMAANDELIJKS
TIJDSCHRIFT VOOR
THEATERTECHNIEK
THEATERARCHITECTUUR
SCENOGRAFIE

Jaargang 14
Nr. 59 -juni 2011

Proscenium is een publicatie van **BASTT**, Belgische Associatie van Scenografen en Theatertechnici vzw aangesloten bij OISTAT

Zetel en secretariaat
Saintelettesquare 19
1000 Brussel
E-mail: bastt@bastt.be
website: www.bastt.be

Redactie Proscenium
Azalealaan, 30
1030 Brussel
Tel.: 02 215 08 52
E-mail: proscenium@bastt.be

Hoofdredactie
Rose Werckx

Werkten mee aan dit nummer:
Jan Ackenhausen
Marie Lefèvre
Bart Magnus
Geert Sels
Bart Smekens
Frits Van den Haspel
Chris Van Goethem
Lene Van Langenhove
Rose Werckx

Cover
"De materie verbreekt de stilte"
Luc Dhooghe (1982)

Druk
Goekint Graphics - Oostende

Vormgeving: brusselslof.be

Prijs per nummer: 12,00 €
BASTT Lidgeld: 40,00 €
BASTT Lidgeld studenten: 15,00 €
Bank: 402-5525161-38 van BASTT vzw
Buitenland
Prijs per nummer: 17,00 €
BASTT Lidgeld: 50,00 €
IBAN: BE24 4025 5251 6138
BIC: KREDBEBB

Teksten, foto's en illustraties mogen enkel worden overgenomen mits voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Verantwoordelijke uitgever
Jan Strickx
Diepestraat 1A
9300 Aalst

Adverteerders:
AMPTEC - APEX - DTS2 - HARCO - JEZET SEATING - JTSE - SENNHEISER - SHOWTEX - STAKEBRAND - THEATERADVIES - TTAS - VAKBEURS THEATERTECHNIEK - VERBIEST

INHOUD

6

Interview
MAXIMUM MAXIMORUM

Johan Penson, voorzitter van BASTT, aan 't woord

11

Interview
WERKEN IN EEN BIJENKORF

Een gesprek met Franky Goethals van De Munt

16

Architectuur
Theater uit de muur halen

Kanttekeningen bij het ontwerpen van een speelruimte

23

Reisverslag
Marrakesh ademt cultuur

Impressies van het Theaterfestival

27

Interview
HET CIRCUS IS TE PREUTS

Theatermaker Arne Sierens en Circusdirectuer Koen Allary over de cross-over tussen circus en theater

29

Interview
EEN ECHTE SPEELVOGEL

De magie van het moment bij vormgever Jo Klaps

Verder
BASTT-NIEUWS - IN MEMORIAM - VARIA.

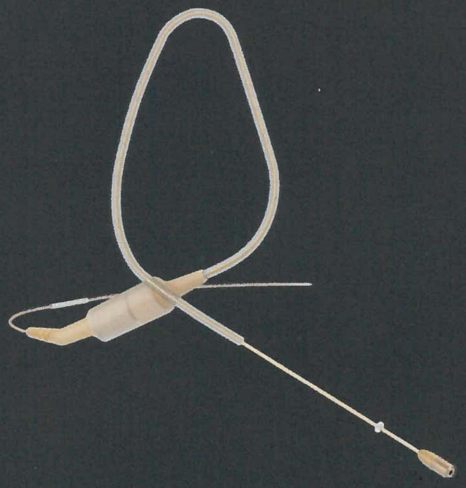

EARSET 1

Excellent speech intelligibility and clear, pleasant trebles. The Earset is insensitive to pop and wind noise and has a capsule diameter of only 3.3 mm. This high-quality microphone has been designed for stage and broadcast use, where it ensures optimum sound and hands-free freedom of movement.

www.sennheiser.be

SENNHEISER

EDITORIAAL

30 JAAR BASTT
15 JAAR ACTUALITEITEN
15 JAAR PROSCENIUM

Dit mooie avontuur wil ik afsluiten met een woord van dank aan zij die me hielpen met de realisatie van Proscenium. Eerst en vooral: de adverteerders en de Raad van Beheer van BASTT, zonder hun bijdrage zou Proscenium niet in uw brievenbus steken. Natuurlijk ook de personen die met veel enthousiasme een tekst beloofden en soms – hoe raad u het – vochten met de deadline of het verwoorden van hun ideeën. Dank ook voor het geduldige wachten aan de drukker, de vormgever en de personen die de teksten nakeken.
De overheid kan ik niet bedanken. Ooit vulde ik hoopvol formulieren in voor een tijdschriftentoelage. Na lang wachten kwam het antwoord zwart op wit: klinkende lofbetuigingen in de aanhef, gevolgd door: "wij vinden dat er teveel reclame in staat". Deze zuiver Kafkaiaanse reactie sloeg mij met verstomming en werd ondergebracht in mijn rariteitenkabinet. Dat heeft de internationale samenwerking en uitwisseling niet belet. Het contact met de collega's van Actualité de la Scénographie, Bühnentechnische Rundschau en Zichtlijnen verliep amicaal en vlot, waarvoor dank.

In dit laatste nummer wil ik ruimte geven aan personen die een speciale band hebben met BASTT. Een persoon kan het zelf niet meer vertellen: Dré Darden, onze ex-voorzitter, overleed op 8 mei. Wij trachten onze gevoelens te verwoorden in de In Memoriam.
Inhoudelijk legt Johan het accent op organisatie en zijn "ecopaardje". Frankie praat met enthousiasme over zijn werkterrein en legt de vinger op het item veiligheid. Theaterarchtitectuur, scenografie en opleidingen zijn thema's die Luc nauw aan het hart liggen, en Geert onder de loep nam. Chris hield zorgvuldig zijn dagboek bij tijdens zijn verblijf in Marrakech, waar hij workshops gaf. Arne en Koen praten over de cross-over tussen circus en theater, terwijl onze vormgever Jo pleit voor meer eenvoud en het filteren van ideeën. Tot slot blikt Jan vooruit naar wat jullie te wachten staat, want BASTT VERANDERT!

ROSE WERCKX

MAXIMUM MAXIMORUM

EEN INTERVIEW MET DE VOORZITTER VAN BASTT

ROSE WERCKX

Mocht Johan Penson ooit een wapenschild kiezen – hoewel dat niet meteen aan de orde of een modetrend is - komt de kleur groen er ongetwijfeld in voor. Het fotomateriaal van ons nieuw tijdschrift ziet hij liefst in zwart-wit, met als enig kleurelement groen. Zijn bureau bij Rosas geeft uit op een grasveld en hij droomt ervan het nog aanwezige beton weg te nemen zodat ook hier groen de bovenhand haalt. In zijn Brugse sprookjestuin overheerst het groen en daar bakende hij een vierkante meter af: "The Universal Square Meter", waar de natuur haar gang kan gaan. Een ding staat vast: in zijn job is Johan Penson allesbehalve een groentje!

Johan, ik zag je voor het eerst druk doende in een kantoor van het Concertgebouw Brugge dat volgestouwd was met architectuurtekeningen. Blijkbaar was je job in die tijd geen gemakkelijke opdracht?

Dat was pionierswerk, ik heb heel goede herinneringen aan die periode. Het was hard werken in soms zeer moeilijke omstandigheden. In 2000, toen de opbouw van het Concertgebouw halfweg in de uitvoeringsfase zat, werd ik als verantwoordelijke podiumtechniek aangenomen. Niet als technisch directeur of coördinator, want de vzw had schrik zich te binden aan grote functies of titels op langere termijn, want de enige duidelijkheid toen was het festivaljaar Brugge 2002. Vooreerst moest ik me inwerken in het bouwteam, veel aan tafel zitten, luisteren, praten om nadien te plannen en bij te sturen. Daarnaast moest de organisatie Concertgebouw vorm én mensen krijgen. Na het festivaljaar is de werking van het Concertgebouw pas echt van start gegaan. Daardoor zijn, volgens mij, een aantal cruciale jaren verloren gegaan, die men weliswaar weer snel heeft bijgebeend. Het gebouw heeft een enorme grandeur, het is nu al een monument eigenlijk, met eindeloze mogelijkhed en en potentieel. Je moet in zo'n maakproces heel hoog mikken, middelmatigheid is ongepast.

Toch lijkt het werk in zo'n bouwteam een groot leerproces?

De samenwerking met alle betrokken partners en bedrijven, in het bijzonder met het kantoor van Paul Robbrecht en Hilde Daem, was een positieve ervaring, daar is zelfs een vriendschap uit gegroeid. Pas op, we waren het niet altijd eens en er waren al eens principekwesties. Paul wou bijvoorbeeld dat alle scènemuren grijs bleven omdat dat voor hem een betere esthetische verbinding gaf met de kleur van de zaalmuren, als een verlengstuk van het auditorium. Voor mij moet een scènemuur zwart zijn, en ik heb het ook zwart gekregen. Achteraf vond hij het goed. Het zwart voelt aan als iets eindeloos, het is een diepe scène. Je moet niet noodzakelijk doeken hangen om een eindeloos scènebeeld te creëren. Je doet iets goed met de belichting, en je hebt een fantastische diepte.

Elke tak van ons vakgebied werd aangesneden. Licht en geluid hebben wij volledig naar onze hand gezet, waardoor voor die tijd de beste systemen verkregen werd. Zo hebben we een huis kunnen nalaten met op technisch vlak nooit geziene mogelijkheden. Dat is nu ook te merken aan de diversiteit van het programma.

Was het Concertgebouw je eerste werkplek?

Neen, in de culturele sector ben ik halftijds gestart als technicus in de Stadsschouwburg van Brugge en in CC 't Kruispunt in Diksmuide. Dat was na mijn opleiding in Londen. Na mijn middelbare studies wou ik weg van onder de kerktoren, liefst naar een grootstad in het buitenland. In Brussel kon je kiezen tussen Narafi of Rits, maar ik wou echt iets doen met geluid. En zo belandde ik als jonge twintiger in Londen, waar ik de opleiding geluidsingenieur volgde aan het City of Westminster College. Ik verbleef er vijf jaar. Die vroege jaren '90

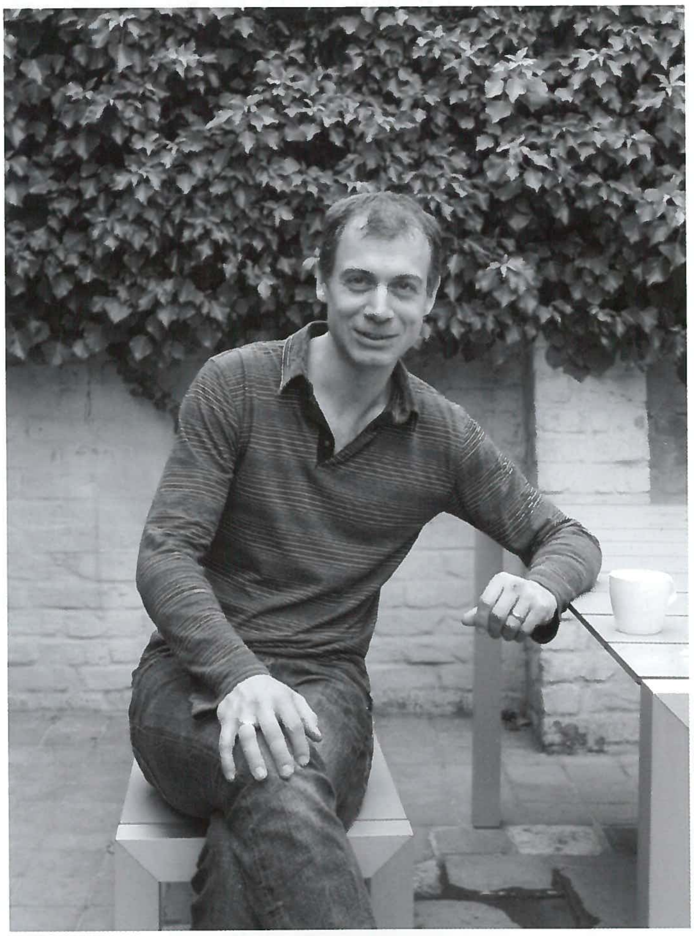

Johan Penson, © Mieke Van Den Bulcke

"Universele vierkante meter", © Johan Penson

Grote zaal Concertgebouw Brugge, © Kristien Daem

waren de neerslachtige John Mayor-jaren in Groot-Brittannië, hoe de samenleving daar mee omging maakte een diepe indruk op mij.
Ik deed stage in onder andere het National Theatre en 's avonds bleef ik plakken om gratis naar voorstellingen te kijken. Terug in België was het even moeilijk om weer aansluiting te vinden. Ik startte bij Galaxy van Wilfried Van Baelen, ironisch genoeg terug onder de kerktoren. Toen heb ik met beide handen de job in de Stadsschouwburg aangenomen. Daar werkten we aan de renovatie van de technische uitrusting en het geluidsysteem. Dat was de eerste keer dat er in Brugge een vergelijkende test voor luidsprekers werd georganiseerd.

Je ruilde Brugge voor Brussel. Was het de ambitie die je naar Rosas dreef?

Eerder de erkenning en de sfeer. In Brugge hing weinig elektriciteit in de lucht onmiddellijk na Brugge 2002. Rosas stond meerdere malen op Brugge 2002. Anne Teresa De Keersmaeker zag mij daar aan het werk. Wanneer ze het jaar nadien terugkwam, merkte ze op: "Jij doet hier wel goed werk!". Kort daarop kwam een vacature vrij bij Rosas en ik heb geen seconde getwijfeld. Bij hen krijg ik de kans om buiten het puur technische te werken. Wat mij boeit, is de combinatie en het kruispunt van vier facetten: het technische, het artistieke, het organisatorische en het beleidsmatige. Toen ik bij Rosas startte was de nieuwbouw juist achter de rug. De zaal vind ik qua volume geslaagd omdat het een eenvoudige open ruimte is, zonder veel technische poeha. Er zijn grote vensterpartijen die het zonlicht binnenlaten en een panorama bieden op het Brusselse industriegebied en de voorbijrijdende treinen. Je kan de zaal gemakkelijk donker maken door middel van gordijnen. De zaal wordt vooral gebruikt om te repeteren, want wij zijn niet standaard uitgerust om publiek te ontvangen. Het is een bewuste keuze om een tourneegezelschap te zijn. Er is geen onthaalteam, onze technische ploeg is beperkt en staat in functie van de tournees.
Wij ontvangen nu elk jaar een pak minder geld omdat wij niet meer in residentie zijn bij De Munt. Dat betekent dat je als organisatie op een andere manier moet gaan werken, je zoekt een uitweg, gaat er heel bewust mee om, zoals het hoort. Het stimuleert een meer internationale werkwijze, het is een ongelooflijk leerproces. Zo bouw je ook een band op met de rest van de wereld. Dat is duurzaam omgaan met spreiding van kunsten in onze sector. Als je in residentie bent,

> *"Voor Robbrecht en Daem gaat architectuur niet alleen om (ge)bouwen, maar om hoe mensen omgaan met ruimte en ritme, met de omgeving en met andere mensen".*
>
> Uit:'Pacing through Architecture"

Repetitiezaal Rosas, © Ilse Den Hond

ga je soms op je lauweren rusten, terwijl de scherpte nodig is om 'en profondeur' te gaan.

Binnenkort trekken jullie naar Avignon?

Ja, met onze nieuwe productie: 'Cesena'. Anne Teresa werkt samen met Björn Schmelzer en zijn ensemble Graindelavoix. Deze nieuwe voorstelling is een tegenhanger van de voorstelling "En Atendant" die vorig jaar eveneens in Avignon in wereldpremière ging. Dit stuk gaan we dus opvoeren tijdens het opkomen van de zon op de Cour d'honneur. Negentien dansers en zangers zorgen voor dialoog met de 14e-eeuwse weerbarstige partituren van de Ars Subtilior. Ann Veronica Janssens ontwerpt de belichting en scenografie. De samenwerking verloopt goed. We zetten het parcours van minimalisme onverminderd verder. Dat minimalisme zit niet alleen in het artistieke parcours van Anne Teresa, het zit nu ook in ons productieproces en ondernemingsparcours in de vorm van zorg rond ecologie en duurzaamheid. Je kan *spreken* over minimalisme, maar het doen is nog iets anders. Als je met traditionele scenografen of lichtontwerpers werkt vraag je om hier en daar enkele spots op te hangen en een lichtplan te tekenen. Dat gebeurt tegenwoordig allemaal zeer snel want iedereen moet vlug naar een volgende opdracht. Maar dat heeft niets met minimalisme of zelfs duurzaamheid te maken. Wij onderzoeken hoe je met weinig middelen het artistieke vocabularium kan waarmaken op het podium. Dat doe je niet door alles vol te stouwen met rommel, maar net door het wegnemen en ruimte geven aan die beweging, aan het visuele. Dat is het werk van Anne Teresa De Keersmaeker en Ann Veronica Janssens: less is more.

Momenteel plan je als voorzitter van BASTT een vernieuwing. Welke accenten wil je leggen?

Duurzaamheid. Hiervoor zou ik graag een andere term, context en realiteit uitvinden, want iedereen gebruikt het nu te pas en te onpas zonder dat er een definitie voor bestaat. Voor mij gaat duurzaamheid over bewust omspringen met mensen, middelen en ons milieu door middel van een weloverwogen langetermijnperspectief. De nieuwe Bastt zal haar leden binnenloodsen in deze eeuw, hen nieuwe werkvormen, methodieken en techniciteit laten ontdekken. Daarom is het ook belangrijk dat 'brede culturele sector' in onze mission statement staat. We moeten meer transversaal gaan werken. Ik bedoel daarmee dat we buiten de podiumsector bindingen en linken moeten opzoeken Bijvoorbeeld met de beeldende kunsten, architectuur en andere disciplines. Het gaat ten slotte allemaal over de realisatie van artistieke ideeën. Kunstenaars kunnen frisse ideeën leveren doordat ze onze sector met een andere bril bekijken. Maar ook met andere industrieën moeten we synergie opzoeken, we kunnen veel van elkaar leren en veel voor elkaar betekenen. Met andere woorden: nieuwer, breder en anders werken. Als wij het nu niet zelf doen, zullen anderen het voor ons uitvinden en het ons opleggen.

Ga je zo'n statement waarmaken via opleidingen?

We gaan het vooral doen door het goede voorbeeld te tonen. Dat is trouwens al een tijdje aan de gang. Bastt zit mee aan tafel op een aantal cruciale fora waar het over de toekomst van de sector gaat. We ondersteunen een aantal instrumenten zoals Recoep, Jonge Sla en het

> *"La crise écologique devrait mettre les artistes en crise".*
>
> Riccardo Petrella

Puin ruimen, © Johan Penson

Cultuurforum, omdat dit nu tot de kern van onze werking hoort. Soms hoef je niet zoveel moeite te doen, maar je moet de zaken wel scherp stellen. Eigenlijk moet je je wensdroom zo scherp stellen dat je jezelf forceert in een bepaalde richting. En dat vooral communiceren, zodat er een mooi netwerk ontstaat dat potentieel heeft om zaken te realiseren in de samenleving. Je toont hoe het anders kan, hoe het anders werkt en je hebt onmiddellijk de interesse van een aantal mensen. Afstappen van oude gewoontes en methoden, een halt roepen aan de ratrace en bereid zijn om na te denken over onze methodiek is al een goed begin. We moeten daar sterk op inzetten, ook op het gebruik van nieuwe materialen, durven afstappen van de traditionele middelen en nieuwe middelen introduceren op de werkvloer.

Planning en organisatie lijken je op het lijf geschreven. Was je altijd al zo?

Ik groeide op in Varsenare bij Brugge, waar niet zoveel te beleven viel, behalve bij de jeugdbeweging. Als tiener in de jaren '80 stond ik in de leiding. Naast het zomerkamp organiseerden wij ook vrije podia, met veel licht en geluid, buren klaagden, politie kwam langs. Die planning is dus als noodzaak ontstaan. In die periode zijn ook een aantal festivals gestart, waardoor wij ook werden gestimuleerd om zaken te organiseren. Planning en organisatie maken deel uit van mijn generatie, kijk maar naar mijn leeftijdsgenoten. We krijgen de zaken gewoon niet rond als we niet goed plannen en slecht organiseren. Dat is ook de kracht van deze generatie, wellicht uit noodzaak, want na ons staan ze aan te dringen.

Hangen er nog dromen in de lucht?

We zijn een andere eeuw binnengestapt elf jaar geleden, maar nog niet iedereen is mee. We moeten anders omspringen met tijd, ruimte, middelen en energie. De transitie naar een duurzame samenleving is onomkeerbaar aan de gang. Het is mijn droom dat wij, uitvoerende krachten van de brede culturele sector, daar de juiste rol in kunnen spelen. Niet alleen door een goede huisvader te zijn van de infrastructuur, maar ook inhoudelijk door deze transitie te ondersteunen. Eigenlijk moet de culturele sector de motor worden van deze transitie. Dat was ze in het verleden voor bepaalde transities ook. Dus er ligt een mooie uitdaging klaar voor ons en we hebben er alle belang bij ze aan te gaan.

Bal Moderne for kids, © Johan Penson

AMAZING STAGE FABRICS IN MOTION
THE LATEST TECHNOLOGY IN CURTAIN MOTION SYSTEMS
DMX gestuurde
Roll Up Motor
HiSpeed Roll Up
als ultrasnel oprolsysteem
DMX Winch 50
voor hijsen en verplaatsen
van objecten tot 50kg
DMX Winch 10
voor motorisering en automatisering
van textiel en objecten tot 10 kg
WWW.SHOWTEX.COM
ShowTex België nv • Everaertsstraat 69 • 2060 Antwerpen • T: 03 236 84 40 • info@showtex.com
ShowTex
AMAZING STAGE FABRICS IN MOTION

RIGGING ■ STAGE INGINEERING ■ SEATS, STAGE CURTAINS ■ LIGHTING
SECURITY ■ AUDIO / SOUND ■ TRAINING ■ SERVICE PROVIDERS
JTSE 2011
International exhibition of scenic equipment - 15th edition
DOCK PULLMAN
PARIS
29 & 30
NOVEMBER
2011
Free on-line registration at
www.jtse.fr

WERKEN IN EEN BIJENKORF

EEN GESPREK MET FRANKIE GOETHALS VAN DE MUNT

MARIE LEFÈVRE

In de zon, nog even nagenietend van zijn vakantie, staat Frankie Goethals mij op te wachten aan de inkom van de Muntateliers. Dat weekje weg was een welkomstgeschenk middenin een drukke periode als adjunct technisch directeur in de Muntschouwburg. De begroeting is hartelijk, maar de tijd kort, en mijn recorder laat het afweten: leve pen en papier!

Het seizoen loopt ten einde. Welke productie uit eigen huis was voor jou een scenografische topper?

Scenografisch boeiende producties van het allooi van 'Le Grand Macabre' kwamen er dit seizoen niet zo veel voor. Alhoewel, de uitwerking van het ontwerp voor 'Parsifal' van Romeo Castelucci bezorgde ons heel wat studiewerk. In de eerste scène stond een groot, hyperrealistisch bos. De hele scène is bedekt met bladeren, vervolgens sneuvelen bomen, struiken overweldigen mensen en uiteindelijk verdwijnt het bos op het einde van acte één. Het geheel moet via vier grote liften op zeer korte tijd verdwijnen in de sous-sol. Daarbij was er ook nog een 3D-projectie die alles nog eens realistisch maakte. Het blijft mij verbazen hoe we hier grote decors kunnen bouwen op een relatief kleine scène, ons studiebureau verdient een pluim.

Momenteel werkt onze ploeg aan de opbouw van 'Les Huguenots'. Pierre-André Weitz ontwierp een vrij zwaar en hoog decor. Het is vooral zwaar door het veelvuldig gebruik van hout en metaal. Ook

"Parsifal" deel 1, © Bernd Uhlig

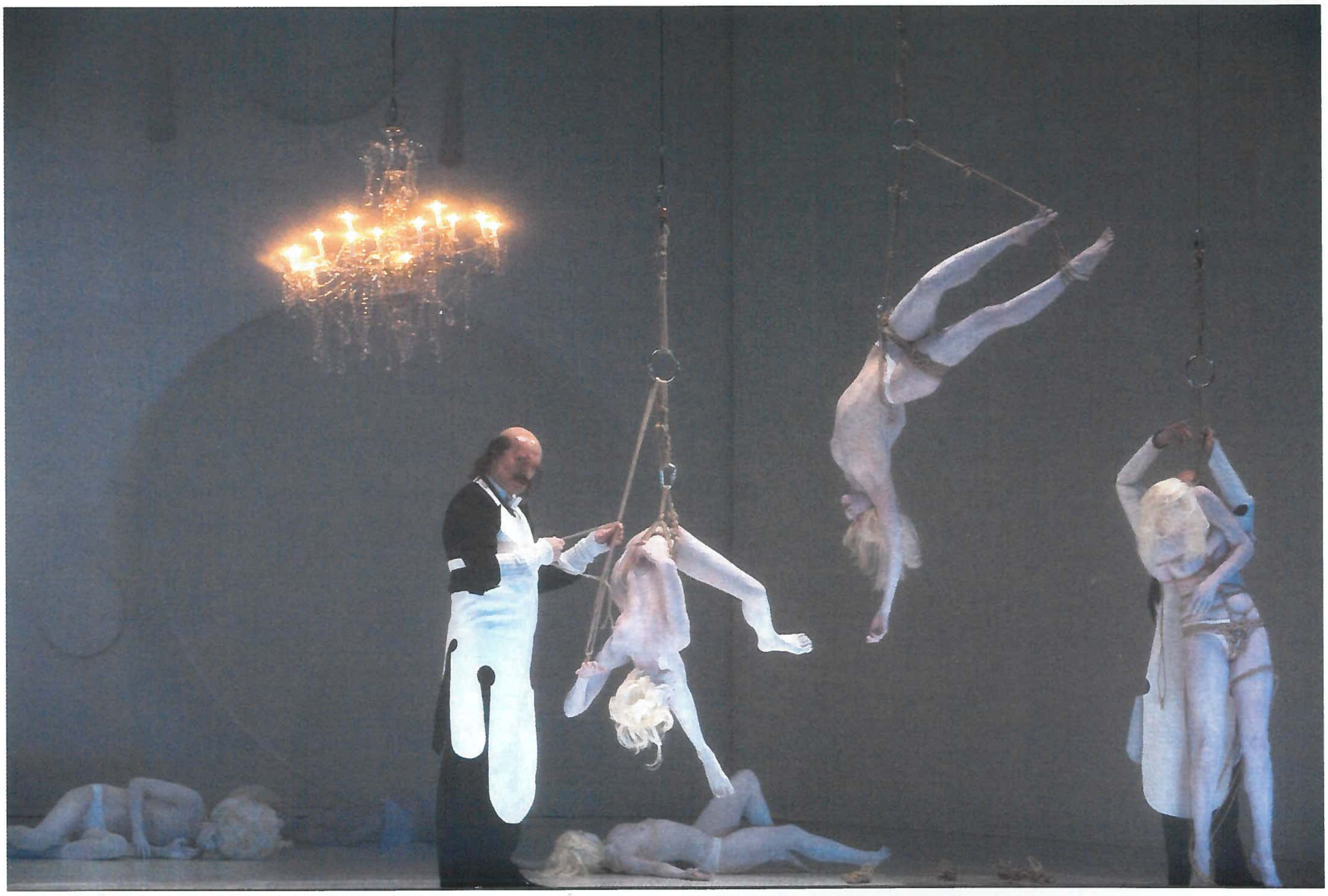

"Parsifal" deel 2, © Bernd Uhlig

"Les Huguenots", Maquette © Frankie Goethals

"Les Huguenots", Ontwerp

het vervaardigen van de muren die in- en uitrijden is geen sinecure. Volgend seizoen komt Alex Ollé van La Fura dels Baus terug met een nieuwe productie: 'Oedipe'. De besprekingen zijn aan de gang, ik zag reeds enkele voorschetsen, waaronder een scène met een vliegtuig dat neerkomt: dat wordt nog boeiend en wij kijken er naar uit.

Vervaardigen jullie zelf alle decors?

Onze ateliermensen werken zoveel mogelijk zelf de plannen uit. Kleinere ateliers zoals onze hoedenmakers, het schoenatelier en de beeldhouwers staan ook elke dag ter beschikking voor de producties. Zij kunnen wel alles zelf vervaardigen met de grootste deskundigheid, maar af en toe geven we zaken uit, zoals met 'Medee'. Dat stuk hernemen wij volgend seizoen, maar door de vlug opeenvolgende producties zullen wij de vloer, een parket die een donkerbruine kleur moet krijgen, uitbesteden aan een ander atelier. Het corpus voor 'Le grand macabre' werd in zes à zeven verschillende ateliers gemaakt in Barcelona. Dat werk coachen van op afstand was niet zo gemakkelijk. Vanuit Barcelona kwam het element in verscheidene delen hier toe, het volume in zijn geheel kon onmogelijk binnen via onze toch kleine deur. Op de scène begon de assemblage, dat was geen kinderspel!

Behoor je tot de generatie van de selfmade man?

Je krijgt niets in de schoot geworpen, enkel door hard werken kan je de ladder opklimmen. Begin jaren '90 studeerde ik BGM op het Rits. Eenmaal afgestudeerd is het een grote zoektocht naar werk als freelancer. Ik startte bij Hans Herbots, Els De Schepper en filmopnames her en der. Tot ik in de Opera van Gent terechtkwam. Laden en lossen was er m'n eerste job; ik eindigde er in 2008 als diensthoofd belichting. Licht is een ware passie. Mijn overstap naar De Munt maakte ik niet omwille van de mentaliteit van de ploeg waarmee ik werkte, die was fantastisch, maar omwille van de conjunctuur in de Vlaamse Opera. Hier is de mentaliteit compleet anders: hier heerst er ook een multiculturele

"Lucia di Lammermoor" in het Koninklijk Circus, © De Munt

omgeving die voor een positieve inbreng zorgt. Maar Brusselaars zijn wel echte koppigaards.(grapje)

Je straalt kalmte uit, is dat een broodnodige eigenschap voor je takenpakket?

Onze hoofdschilder Bob zei onlangs: "Hoe is het mogelijk dat je zo kalm blijft?". Schelden en roepen behoren niet tot mijn repertorium. Na twintig jaar in de theater- of operawereld weet je wel hoe je moet omgaan met de diversiteit van de mensen. Kalmte straalt ook af op de omgeving. In geval van problemen kan ik altijd terecht bij mijn chef Charmaine Goodchild. Onze technische directrice leidt het ensemble als een uitstekende dirigent.

Natuurlijk,zijn er soms omstandigheden waarin ik die kalmte extra kan gebruiken. Ons tweede plateau, het koninklijk circus stelt specifieke eisen door haar ronde vorm, de ongunstige zichtlijnen en de akoestiek die ons soms parten speelt. Maar veel hangt af van het inzicht dat de regisseur en de scenograaf heeft van het bestaande volume.

> *"In de bewegingen van het licht kan men een abstractie terugvinden van de bewegingen van de muziek. Het licht geeft niet noodzakelijk een direct commentaar, maar er is een communicatie tussen die twee".*
>
> Jean Kalman

Guy Joosten bracht er in 2009 de productie 'Lucia di Lammermoor'. Hij kende de zaal, want hij had er vooraf gewerkt. Toch kwam hij ter plekke de ruimte bestuderen zodat hij zijn project beter kon visualiseren. In zijn productie is er niet echt sprake van één centraal beeld. Hij creëerde twee werelden: een luxueus rooksalon, dat op een vooruitgeschoven volume stond en in het tweede gedeelte omgebouwd werd tot feestzaal en een donker bos waar het orkest in speelde. De transformatie van rooksalon naar feestzaal gebeurde à vue, tijdens de pauze, dat was op zichzelf al een spektakel. Het was een uitstekend gebruik van de moeilijke ruimte daar het publiek nauwer betrokken werd bij het gebeuren.

Wanneer ik via de artiesteningang naar de scène stap merk ik toch een zekere slijtage. Zijn er aanpassingswerken op komst?

Ons gebouw heeft duidelijk geleefd. De plannen voor aanpassingswerken liggen op tafel. Zij zijn opgemaakt door het Engels consultant bureau Theatresearch. Het belangrijkste element van die studie is de bouw van een tunnel vanaf de ateliers naar het hoofdgebouw. Nu laden wij bijna dagelijks een vrachtwagen die 100 meter verder rijdt, door de drukke binnenstad. In het hoofdgebouw moeten alle decorstukken er weer uit. Die vrachtwagen stoot ook heel wat CO_2 in de lucht. Voor de bouw van de tunnel zou men wel diep moeten graven, wat gezien de moerassige ondergrond een zwaar werk is.

Welke werken voorzien jullie nog?

We willen de oude zetels vervangen want die doen soms pijn aan het zitvlak. De scène die nu nog een kleine helling heeft, wordt een vlakke vloer en de orkestbak zal dieper komen te liggen. Wij hebben nog enkele handmatige trekken, sommigen vinden dat die wegmoeten en er enkel nog elektrische mogen zijn, anderen vinden van niet. Ook het brandscherm staat nog ter discussie. De oude scèneliften zijn ook

HARCOTM

De marktleider in onderhoud en inspectie!

Mechanisch onderhoud aan toneeltechnische hijs- en hefinstallaties - Besturingstechnisch onderhoud – Inspectie - Modificatie
Reparatie - Ontwerp en levering van hijs- en hefinstallaties - 24uurs storingservice

Johan van Hasseltweg 20A
1022WV Amsterdam
Tel: +31 20 7851167
Gsm: +31 6 39466967
info@harco-tm.com
www.harco-tm.com

TTAS bvba

Theater Technieken Advies & Studie

TTAS studiebureau voor theatertechnieken

Blekerijstraat 87, 9000 Gent
Tel. 32 (0)9 233 79 30 - Fax. 32 (0)9 224 15 31
E-mail info@ttas.be - internet www.ttas.be

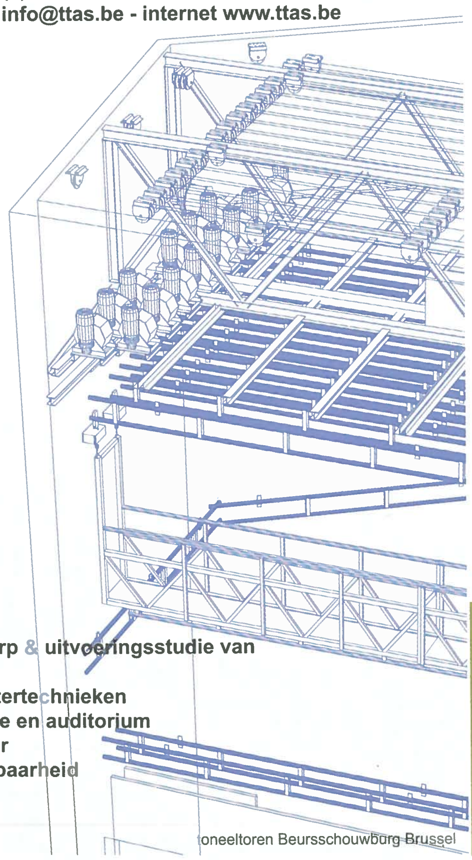

ontwerp & uitvoeringsstudie van

° theatertechnieken
° scène en auditorium
° decor
° haalbaarheid

toneeltoren Beursschouwburg Brussel

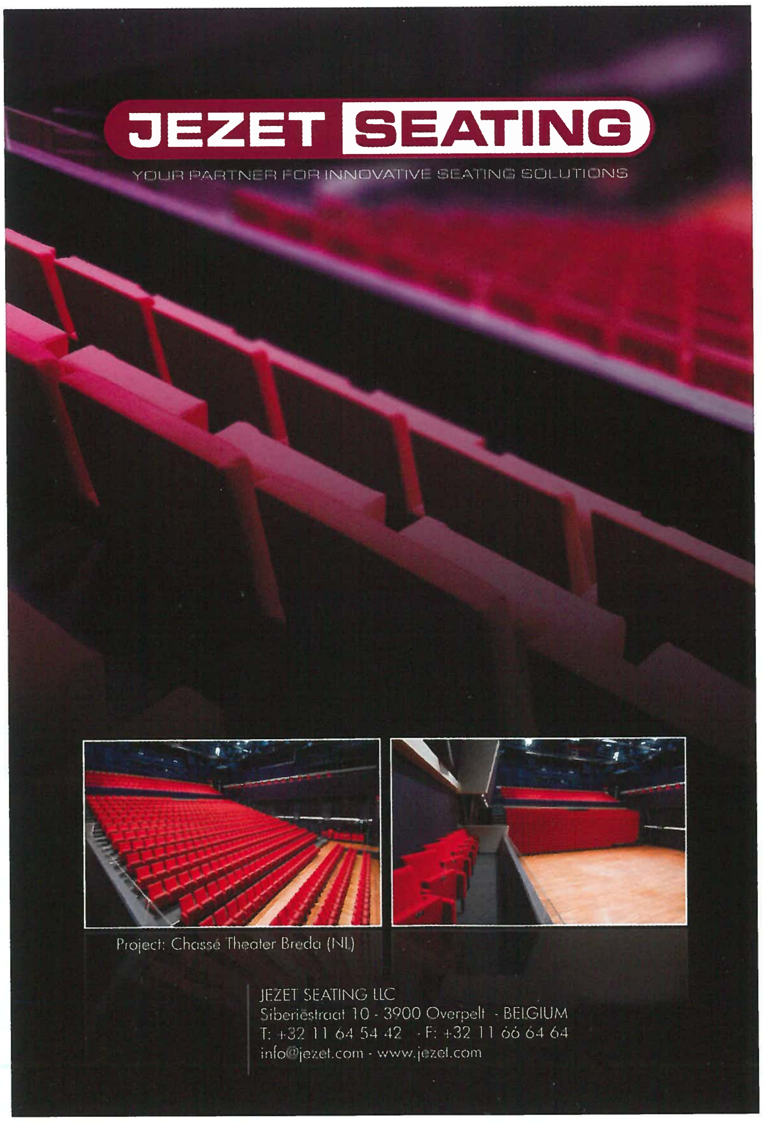

aan vervanging toe.
De meeste werkzaamheden zullen gebeuren in de werkateliers en de administratieve ruimtes. Onze directeur Gebouwen en Onderhoud zou graag qua verwarming overstappen van stookolie naar gas. Ook wil hij kijken naar een systeem van co-generatie of warmtekoppeling. Andere maatregelen zijn het aanbrengen van dubbel glas en het isoleren van de gevel.
Boven de repetitiezaal zouden wij graag nog een volume hoger gaan, dat zou extra ruimte aan het kostuumatelier geven. Ook de bezoekersliften zijn aan renovatie toe. Ik vrees dat mijn wens om verfijnde technieken in de Malibranzaal te plaatsen nog niet in vervulling zal gaan. Maar voorlopig ligt alles stil door de afwezigheid van een regering die de nodige handtekeningen moet plaatsen.

Hebben jullie inspraak buiten het eigen territorium? Woon je vergaderingen over gebouwenbeheer bij?
Wij zijn lid van de organisatie 'Opera, Europa' die regelmatig vergaderingen en conferenties organiseert op europees niveau. Die ontmoetingen zijn verrijkend. In De Munt plannen wij regelmatig bijeenkomsten waar ideeën en problemen worden besproken. Wij hebben ook een eigen eco-team. Al in 2002 ontving ons huis het label 'ecodynamische onderneming' van Leefmilieu Brussel. Onze ecomanager Bernard Walschaers richt vooral zijn aandacht zowel op het algemene ecobeheer (zoals het uitschakelen van kantoormachines aan het eind van een werkdag) als op als op het specifieke beheer in de ateliers. Hierbij ligt de nadruk op het watergebruik, energiebesparing en het sorteren en hergebruik van afval. Wij zouden graag bijvoorbeeld de plastic flessen en bekers vervangen door nieuwe waterfonteinen.
En op het dak van onze ateliers staat een grote bijenkorf, die door een imker verzorgd wordt. Het lijkt alsof het vroegere spaarkaslogo van de buren nu tot leven gekomen is.

'Fantasie hebben
wil niet zeggen dat je iets verzint;
het betekent dat je van de dingen iets
weet te maken'.

Thomas Mann

Waar focus je naar?
Mijn grootste bekommernis is het aspect veiligheid. Ik begrijp werkelijk niet dat alles zo geminimaliseerd en genegeerd wordt. Er is nog altijd veel te veel cowboygedrag in onze sector. Ik zetel in de commissie voor het behalen van een ervaringsbewijs (SERV), waar ik soms zo flagrante zaken zie op gebied van veiligheid dat mijn haren er van gaan rechtstaan. Voor de kandidaten is het meestal een zware dag, voor ons is het boeiend te zien hoe zij zich gedragen in bepaalde situaties.
Ik ben blij dat BASTT nu een stuurgroep op touw heeft gezet die de actuele problemen uitpluist en tracht op te lossen. Zo kan de dood van Stefaan Monsieur in de Vlaamse Opera aangegrepen worden om de sector te verbeteren. Omwille van de veiligheid wil ik dat er meer aandacht wordt geschonken aan een goed uitgewerkte planning en organisatie. Daarom vraag ik aan de scenografen altijd een maquette, zodat je een duidelijk visueel beeld krijgt van het ontwerp. Ik sta aan de wieg van een nieuwe aanpak en probeer die zoveel mogelijk te pushen. Die wieg zal dan wel stevig moeten zijn, want van Frankie gaat enorm veel energie uit.

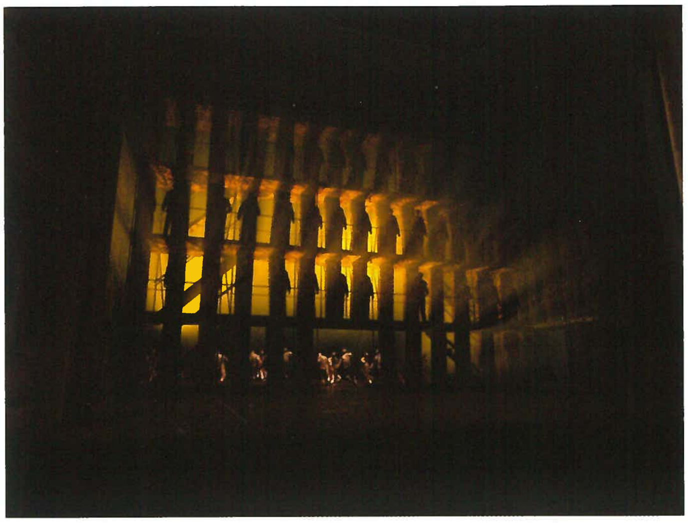

Œdipe, Georges Enescu, La Fura dels Baus, maquette © De Munt

Op weg naar mijn bus, loop ik langs het omgewoelde Muntplein die nu afgesloten is met dranghekken.
Op die hekken hangen mooie zwart-wit affiches die het komende muntseizoen aankondigen. Oedipe en Fura del Baus dat kan voor vuurwerk zorgen!

THEATER UIT DE MUREN HALEN

KANTTEKENINGEN BIJ HET ONTWERPEN VAN EEN SPEELRUIMTE

Architectuur, scenografie, historische kennis en praktisch onderzoek: Luc Dhooghe heeft er ruim uit geput om zijn concept van het 'ideale theater' gestalte te geven. Het is een soepel instrument waarin de verbeelding de ruimte aanvult. Hij heeft er over nagedacht, over gesproken en over geschreven. En hij heeft het gebouwd.

GEERT SELS

Bij elke voorstelling in de Minardschouwburg dringt de vraag zich opnieuw op: welke zaalopstelling zouden de toneelmakers deze keer gekozen hebben? De deuren die opengaan tegen aanvangstijd geven al een indicatie of het een zitje in het historisch zaalgedeelte, dan wel in het nieuwe, bijgebouwde stuk wordt. Maar helemaal zeker ben je nooit. De tocht door de gangen, de mollenpijpen van dit gebouw, wekt een anticipatie die wordt bekroond door het betreden van de theaterruimte. Gezamenlijk gestommel in alledaags verlichte gangen geeft uiteindelijk uit op het beloofde land: het is er wijds en open, en het baadt in een warm, royaal theaterlicht. De tocht is een geleidelijke overgang van de realiteit naar de fictie.

Maar helemaal zeker weet je het dus nooit. Eigenlijk hoop je daar zelfs een beetje op, dat je het niet kunnen voorspellen had. Dat de theatermakers zo inventief geweest zijn dat ze in een onvermoede opstelling spelen die het stuk geweldig dient en waar alles op zijn plaats valt. Ik durf daar op hopen. Want ik weet dat het kan.

Ik weet dat het kan sinds een dag in 1994. Toen hebben Luc Dhooghe en Rose Werckx me uitgelegd hoe ze hun restauratie en renovatie van de Minardschouwburg geconcipieerd hadden. Die namiddag hebben ze me de werking van een theaterruimte bijgebracht. De basisbegrippen, zoals de zaalhelling, de zichtlijnen, een manteau en een voortoneel waren me bekend. In hun handen werden het echte flexibele elementen die de intimiteit en de nabijheid tussen speler en toeschouwer vermochten te bevorderen, en een authentieke creatie van het spel konden stimuleren. Een zaal was zoveel meer dan een doos met een paritaire samenstelling van enerzijds toeschouwers en anderzijds acteurs. Het was een soepel instrument dat de belofte in zich hield van meervoudig gebruik en dat plooibaar was naar uiteenlopende opvoeringstradities.

Hun concept voor de Minard was gevoed door een grondige kennis van de theatergeschiedenis, de vereiste architectuurinzichten en ontzettend veel praktijkervaring (terugkerende vraag bij de firma Dhooghe-Werckx: 'heb je die voorstelling gezien?'). Sindsdien weet ik welke mogelijkheden de Minard herbergt en is het wachten tot een theatermaker er het volledig potentieel van aanspreekt. Soms, zoals Tg Stan onlangs in Decemberhonger, doet er iemand een hoopgevende geste. Het collectief gebruikte de ruimte niet frontaal, maar benutte de dwarsrichting om langs de lange zijden een tribune op te stellen in arenavorm.

Met hun crash course hebben Dhooghe-Werckx me indertijd gevoeliger kunnen maken voor de werking van een theaterruimte. Het was dan ook nodig. Ik kwam van ver. Daarom is het gênant dat boven een artikel over hun werk niet hún naam staat. Maar laat mij u dit zeggen. Bij de vele manieren waarop dit duo het theater heeft bedreven, is er recent nog eentje bijgekomen: souffleur. Luc Dhooghe, zowat de partij-ideoloog en de theoreticus van het duo, heeft een selectie van zijn teksten ter beschikking gesteld die hij naar aanleiding van projecten schreef. Andere artikels verschenen in dit blad, dat het duo vijftien jaar ruimhartig van redactionele invulling voorzag. Om maar te zeggen: hij levert de ideeën en de woorden, ik schik ze, zoals een bloemist een boeket samenstelt met planten die iemand anders teelde. Zoiets dient te gebeuren met de grootste omzichtigheid en nederigheid.

Het ideale theater (1)

In 1978 neemt het duo een gezwinde start inzake theaterrealisaties. Ze tekenen voor de vormgeving van de KVS-productie *Heil Caesar* (John Bowen) én ze formuleren een conceptnota voor de herbestemming van enkele historische gebouwen tot het Garagetheater. Dat laatste is bestemd als tweede plateau voor de KVS en ook het BKT speelt er voorstellingen. Het is dus geen schuchtere terreinverkenning, het is een start met overgave. Luc Dhooghe is dan 39 en leidt al tien jaar een architectenbureau dat zich toelegt op privéwoningen en industriebouw. Hij doceert architectuurtheorie aan het Honim, en scenografie en architectuur aan Sint-Lucas Brussel. In die tijd heeft hij veel kennis vergaard en een inzicht gevormd. Hij kent zijn droom, en zal die tot in zijn laatste studies blijven dromen.

Al van in de eerste nota voor het Garagetheater, niet meer dan een vel A4, heeft hij het over een infrastructuur die in alle stappen van het creatieproces kan voorzien. Het is een zelfvoorzienende theatermachine die de makers toelaat met de grootste zorg over alle onderdelen te waken. Materiaal wordt er verwerkt en uiteindelijk in de voorstelling gebruikt. De acteur traint er, repeteert er en speelt zijn publieke voorstelling in de ruimte. Al vanaf die eerste nota voorziet Dhooghe in zijn ideale theatercomplex een tentoonstellingsruimte of een archieffunctie. Kennis, geheugen en creatie komen er samen in een evenwichtige synthese. Tot in zijn laatste haalbaarheidsstudie, voor de Studio Herman Teirlinck in 2005, blijft hij pleiten voor de integratie van deze componenten. Met die zienswijze staat hij niet alleen. Hoe zei Jan Hoet het onlangs toen hij de oeuvreprijs voor culturele verdienste kreeg? In kunst draait alles om 'memory' en 'imagination'.

Wat zegt het over een mens als men zo lang hetzelfde ideaal blijft nastreven? Is Dhooghe dan bedreven in het dromen of volhardend in

> *"Niet de bouwmaterialen en de daarbij horende versiering zijn de belangrijkste factors van de 'Bouwkunst', maar wel de veroverde ruimte, de door maat gevoelig en waarneembaar gemaakte ruimte."*
>
> Herman Teirlinck 1959

'Architectuur, dans, theater, muziek, schilderkunst en beeldhouwkunst zullen zich integreren tot een groot feestspel. De toeschouwers bepalen mee de spelregels. Daardoor krijgt dit feest ook uitdrukking in de stad. Zo moeten culturele gebouwen en actieve recreatieve zones het centrum vormen van de gemeenschap, in plaats van kantoordozen, overgedimensioneerde spaarpotten en parkeerplaatsen'

Luc Dhooghe,
opening expositie OISTAT-laureaten, BKT 1985

zijn koppigheid? Het is nog iets anders. Theatermaker en -docent Pol Dehert typeert hem als een volbloed avant-gardist. 'In die stroming kom je de denkers van de tractaten en de pamfletten tegen, die resistentie bieden en voor totaalconcepten gaan. Ze hebben een utopie voor ogen en streven die na. Ze gaan voor de zuiverheid van hun idee. Het is te nemen of te laten. Met consensus of een afzwakking hier en daar nemen ze niet gemakkelijk vrede. Ik heb met Luc uren gediscussieerd over Andrea Palladio en de renaissancistische architectuur in Vicenza. Maar uiteindelijk moet je wel accepteren dat je in Gent of in Mechelen bezig bent. Toch had hij vaak gelijk.'

Vanaf het Garagetheater gaat het al om de herbestemming van bestaande gebouwen. Het is de eerste van vele. Dhooghe en Werckx hebben talloze prospecties van leegstaande locaties gedaan, haalbaarheidsstudies gemaakt en conceptnota's geschreven.

Die herbestemming is vooreerst ingegeven door een pragmatische logica, die van de noodzaak. De theaters en de regisseurs waarmee ze zich allieerden verankerden hun verhaal in de stad, en daar komt nu eenmaal zelden een perceel vrij voor een theaternieuwbouw. Théâtre National in Brussel (Olivier Bastin) en Théâtre du Manège in Bergen (Pierre Hebbelinck) zullen de recentste realisaties zijn. Maar hoever moeten we teruggaan in de tijd om nog meer voorbeelden te vinden? Een bijkomende drijfveer voor de pragmatische aanpak is het ruimtegebrek van de makers. Het jonge Blauwe Maandag Cie van Luk Perceval, het Brialmonttheater van Dries Wieme en het Brussels Kamertoneel van Rudi Van Vlaenderen zijn lang op zoek geweest naar een eigen speelplek van waaruit ze hun werking konden ontplooien. De KVS en het Toneelhuis hadden dan weer behoefte aan een tweede plateau, waar ze experimenteler werk konden opzetten en konden ontsnappen aan de terreur van de klassieke bonbonnière.

Benevens de praktische noodzaak om locaties te herbestemmen voor theater, is er de inhoudelijke overtuiging en die is zeker zo belangrijk. In voordrachten haalde Dhooghe wel eens de anekdote aan van Le Corbusier die, tijdens een verblijf in Rio de Janeiro, werd gevraagd hoe hij een moderne schouwburg zou concipiëren voor de stad. Tot veler verrassing adviseerde Le Corbusier om helemaal geen schouwburg te bouwen, maar de mensen over heel het land basisvoorzieningen te geven, schragen en planken, zodat ze hun creativiteit tot uitdrukking konden brengen. Dhooghe schaart zich achter die zienswijze en toont zich geen voorstander van het bouwen van cultuurpaleizen als uitdrukking van de macht of als statussymbool. Voor hem zijn architectuur en een gebouwde omgeving veeleer het resultaat van de creativiteit van een gemeenschap. Hij gelooft meer in de bottom up-aanpak, dan in een opgelegd bolwerk dat niet gedragen wordt door een artistieke praktijk. Uit de mond van een architect is het misschien verbazend een pleidooi te horen om niet te bouwen. Misschien zit Dhooghe daarin op dezelfde lijn als zijn generatiegenoot en collega Luc Deleu, die ook altijd de ethiek gehuldigd heeft dat de ultieme vervulling van de architect niet per se moet resulteren in bouwen.

Een klein terzijde. Meermaals heb ik Dhooghe en Werckx, vanuit een liefde voor hun stad, horen pleiten voor een écht grote zaal in Brussel. Is dat inconsequent? Niet als die grote zaal niet wordt ingeplant als een prestigeproject voor Europa of Brussel. Als zij wel eens met de verzuchting kwamen voor een grote zaal, dan was dat eerder om het aanwezig internationaal talent dat de stad herbergt een podium te geven. Of om internationale gastproducties te presenteren voor een omvangrijk kunstpubliek. Vanuit die optiek is zo'n grote zaal gedragen door de creatieve gemeenschap van een stad. Laat dus maar komen, die zaal.

Maar laten we verder ingaan op de inhoudelijke beweegredenen om bestaande locaties te herbestemmen voor theaterdoeleinden. Eigenlijk is Dhooghe maar een koele minnaar van nieuw ontworpen constructies en overgerestaureerde gebouwen. Bij de gebruiker roepen ze een zekere afstandelijkheid op, en die remt de creativiteit eerder af dan ze te bevorderen. In veel van zijn voordrachten spreekt Dhooghe met bewondering over Les Bouffes du Nord, de theaterzaal die sir Peter Brook in Parijs inrichtte (en die hij trouwens dit seizoen heeft overgedragen aan zijn opvolger). Bij de voorbereidende gesprekken over de Minardschouwburg werd zelfs een delegatie Gentse schepenen naar Parijs gereden om zich van deze inspirerende plek te laten doordringen. Les Bouffes is de ruimte van de verbeelding. Brook liet het gebouw helemaal uitkleden tot alleen het dragend skelet en de omhulling, zelfs de sporen van een brand, overbleven. Met elke voorstelling vulde Brook daar een nieuwe betekenis aan toe.

Met de romantiek van patina heeft de herbestemming van oude gebouwen weinig te maken. Voor Dhooghe doet Brook niets minder dan het verhaal van de architecturale vorm completeren, en wel met respect voor het verleden. 'Bij deze acte ontstaat een wederzijds vertrouwen tussen gebouw en gebruiker', schrijft hij in 1984. Het gebouw stelt zonder enige schroom zijn ruimte en materie ter beschikking. De gebruiker voegt er elementen, materialen en personen aan toe, dit alles met betekenis en harmonie. Bij elke opvoering zijn de theatermakers genoodzaakt de eigenschappen van de hen omringende materialen te onderzoeken. Ze zijn verplicht hun relatie tot hun omgeving telkens weer te bepalen. In voor de hand liggende, monofunctionele theaters (publiek in de zaal kijkt naar acteurs op het podium) komt men volgens de overtuigingen van Dhooghe niet verder dan het kopiëren en heruitvinden van voorstellingen. In de ruimte van de verbeelding geraakt de acteur een stap verder: hij kan er tot creëren komen.

Met deze opvattingen in het achterhoofd valt de conclusie beter te begrijpen die hij in 1989 in Etcetera formuleert bij een doorlichting van de Brusselse theaters. Haast kwansuis merkt hij er op dat de steeds veeleisender techniek en uitrusting een impact hebben op de afwerking van het gebouw. Technische apparatuur hangt haast in de weg van de theatrale verbeelding. 'Ze tast de artistieke bruikbaarheid van de architectuur aan', schrijft hij. Het komt me voor dat Dhooghe er bij zijn talrijke locatieprospecties niet zozeer op uit was theater-

voorzieningen binnen de muren te installeren (hoewel die natuurlijk nodig zijn), dan wel de theaterpotentie van de ruimte aan te spreken. Hij haalt het theater uit de muren.

Vleeshaken

Actrice Alice Toen (87) herinnert zich hoeveel leegstaande locaties Dries Wieme in gezelschap van Luc Dhooghe en Rose Werckx bezocht in Brussel. Telkens in hoopvolle afwachting een vaste plek te vinden voor het Brialmonttheater. Een tijdlang was het theater nomadisch en zocht het een uitvalsbasis om een werking uit te bouwen. Probleem bij die onverdroten zoektocht: een inventaris met leegstaande panden was niet voorhanden. Een grondige kennis van Brussel, een netwerk van specialisten en de bereidheid om te speuren waren het alternatief. En een dosis overredingskracht om de eigenaars te bewegen de toegang te verlenen.
Die location hunting is goed gedocumenteerd. In het archief van Dhooghe & Werckx zitten tal van foto's van onherbergzame oorden. Ze deden de brandweerkazerne aan op het Vossenplein en een grote hangar van de slachthuizen van Anderlecht, met vleeshaken die aan de draagspanten hingen. In het Théâtre du Marni, aan het Flageyplein in Elsene, lagen de gesloopte lattenplanken op hoge stapels. Het halfronde auditorium van het Instituut voor Natuurwetenschappen zat helemaal onder de duivendrek. Men kan niet zeggen dat Dhooghe en Werckx geen neus hadden voor de patrimoniumwaarde van bouwkundig erfgoed. Panden die in de jaren '80 hopeloos aan het verkrotten waren, zijn ondertussen gerestaureerd en in gebruik genomen. Théâtre du Marni is opnieuw up and running, het auditorium in de Vautierstraat is een pronkstuk en de Brigittinenkapel is door de Italiaanse architect Andrea Bruno gekloond. Zelfs het sanatorium van Tombeek, dat ze ooit bezochten in functie van het Rits, staat nu eindelijk op de rails om door een bouwpromotor van de instorting gered te worden.
Waar gingen ze naar op zoek in die ruimtes? Waaraan moesten die ruimtes beantwoorden om in aanmerking te komen voor een theatertoekomst? Op het JTSE-Congres in Brussel (2000) heeft Dhooghe een antwoord op die vragen geformuleerd. 'Een definitie geven waaraan een toneelruimte moet voldoen, is haast niet mogelijk', zei hij toen, 'omdat voor toneel alle plaatsen in aanmerking komen, zowel de open natuur, de stad of de beslotenheid van een gebouw. Een toneelruimte is meer dan het samenvoegen van functies, materialen en technieken. Het gaat over 'hoe' die samenvoeging gebeurt, over verhoudingen, over de meerwaarde van het geheel.'
Dat is interessant. Theater kan zich dus eender waar voordoen. En het gaat erover 'hoe' de elementen samenkomen.
Het valt op hoe in dit goedgevulde oeuvre elementen als onderzoek, scenografie en architectuur haast als vanzelfsprekend in elkaars verlengde komen te liggen. Ongeacht of dat op locatie is of in een theaterzaal. Of in een didactische of in een artistieke context. Al van bij de eerste scenografieën is het zonneklaar dat Dhooghe en Werckx geen hoge pet op hebben van illusietheater, en dan ook niet de intentie hebben daar erg toe bij te dragen. 'Het is niet nodig in onze theaterruimten natuurgetrouw gebouwde omgevingen na te bouwen met echte materialen', schrijft Dhooghe in 1984 in een tekst over de relatie tussen het toneel en het eigenlijke leven. 'Dat zou de aandacht van de toeschouwer alleen maar afleiden van het werkelijk gebeuren.' Ook de techniek en de materialen moeten netjes in de rij lopen om de inhoud van het toneelstuk mee te helpen verhelderen. Alle hens aan dek!

Kristus

Hoe dramaturgisch onderzoek, scenografie en architectuur elkaar in de armen kunnen vallen, blijkt al uit één van de eerste scenografieën in de KVS, *De blijde intrede van Kristus in Brussel* (1979). Voor Dhooghe & Werckx is deze productie een markeerpunt, want ze hebben vaak met een kwinkslag hun eigen tijdrekening bepaald in termen van 'voor

Minardschouwburg 17.11.1993 © Armand Verschraegen

Kristus' of 'na Kristus'. Het is een massaspektakel, met een leger figuranten, met muziek en liederen (uitgebracht op lp) en maskers (van de jeugdige Bart Peeters). De zaal is grondig verbouwd. Er is een lang podium getimmerd, zodat de handeling zich niet tot de theaterscène hoeft te beperken. Tot in de loges toe wordt er geacteerd. Voor het publiek is het een zinderende totaalervaring.
Een andere, zeer vruchtbare periode, doet zich de eerste helft van de jaren '80 voor, als Pol Dehert en Herman Gilis de artistieke leiding van het Arcatheater (Gent) waarnemen. Arca was een klein, nondescript theatertje. Het voormalige aardappelenmagazijn was omgevormd tot een neutrale kijkdoos, waarvan de lengte-en breedteverhoudingen niet helemaal klopten, en de betonvloer op het podium hobbels en putten vertoonde. 'Arca was niets', zegt Pol Dehert, 'maar dat had ook een voordeel: je kon er gewoon je eigen maquette insteken. Voor Luc was een scenografie een huid waar je in zit, een vorm en een moule waar je voor de tijd van de voorstelling in verbleef. Zijn ontwerp ontstond na een grondige voorbereiding van zeker vier maanden, waarin hij mee het stuk decorticeerde. Nadat we het volledig afgebroken hadden, begonnen we opnieuw op te bouwen en in te vullen. Luc maakte maquettes en figuurtjes. Als twee kinderen zaten we te spelen met die ventjes en soldaatjes. Door die grondige discussies had ik een kader in mijn hoofd toen ik begon te regisseren. De ruggengraat was er al.'
Dat leidde onder andere tot een *Leonce en Lena* in een Brechtiaans decor met katrollen, doeken en voordoeken (Dehert: 'van een kolossale lichtheid') en een bejubelde *Nora, een poppenhuis*. Voor *Medea Materiaal* verbouwden ze op vier maanden tijd een herenhuis, vanaf de badkamer en de living tot op de Griekse patio. Alles werd in een post-apocalyptisch Heiner Müller universum herschapen, met veel stof en kil beton. Het gros van de voorbereidingstijd ging naar het transformeren van het pand, dat feitelijk min of meer de hoofdrol kreeg in het stuk. Tijdens een intense repetitieweek (veel meer tijd restte er niet) probeerden de acteurs zich een performancestijl aan te meten.
Soortgelijk werk op locatie heeft Dhooghe meermaals opgezet met zijn studenten, eerst bij Sint-Lucas Brussel, daarna bij het Rits. Hier komt het onderzoek meer op het voorplan, maar scenografie en architectuur blijven in het geding. Als hij in 1994 op het Theaterfestival in Den Haag een lezing geeft, verwijst hij naar het belang van deze experimenten. Aan de basis ligt het streven om een link te maken tussen de dramaturgie en de architectuur. Voor een grootscheeps Austerproject in het VUB-Arsenaal, een voormalige opslagplaats van legervoertuigen, brengt hij de scenografiestudenten van Sint-Lucas en de regiestudenten van het Rits samen. Zo kunnen het gesproken woord en de taal van de ruimte met elkaar in confrontatie gaan. Voordien zijn er al performancepresentaties geweest in de Nieuwe Workshop en in de machinezaal van het Plan K. De *Woyzeck*-productie op de rijnaak Eliane de gepelde banane, waarbij het publiek op voederzakken van Aveve zit, krijgt nog een tweede leven op een festival in Groningen.

Het ideale theater (2)

Welke componenten het ideale theater diende te bevatten, was voor Dhooghe al vrij vroeg duidelijk. Maar hoe realiseer je het? De eerste plannen voor het Garagetheater dateren van 1978, maar de KVS en zijn tweede plateau zou het duo nog lang bezighouden. In 1983 haalt het plan de eerste prijs in de internationale ideeënwedstrijd van OISTAT, maar voor het gerealiseerd kan worden, zijn de historische huisjes aan de Arduinkaai al zo bouwvallig dat ze gesloopt worden. Toch is hier al een kiem gezaaid voor de latere renovatie van de KVS, door Ian Mackintosh, die er een nieuwbouw voorstelt als tweede plateau.
Maar het denkwerk over de KVS gaat verder. Als Blauwe Maandag Cie in 1990 zijn neus aan het venster steekt voor de opvolging van Nand Buyl als artistiek leider, neemt Dhooghe de draad opnieuw op. Hij stelt voor de achtergevel van het hoofdgebouw achteruit te schuiven en zodoende het gebouw te verlengen. In zijn plan brengt hij de zaal en

de scène op hetzelfde niveau als de straat, zodat het theater meteen aansluit op het stedelijk weefsel. Als in 2006 het plan Mackintosh wordt opgeleverd, stelt Dhooghe zich in zijn bespreking fair op. Alleen van die 'centrale straat' heeft hij spijt. Vanuit zijn streven van een 'feestspel dat uitdrukking krijgt in de stad' (zie het motto bovenaan dit artikel) had hij het graag zien gebeuren dat de Zinnekesparade dwars door het gebouw heen defileerde.

Begin jaren '90 doet zich echter de kans voor om, weliswaar op kleine schaal en met beperkte middelen, een voormalige pornobioscoop in Mechelen te herbestemmen tot een theater. Pol Dehert heeft met enkele enthousiastelingen Theater Teater opgericht en heeft Dhooghe en Werckx aan het denken gezet. In 1989 besluit Dhooghe zijn doorlichting van de Brusselse theaters in Etcetera nog met de oproep om de discussie te voeren over het evenwicht tussen technische voorzieningen en theatraliteit. Hij heeft er alvast over nagedacht. Dat blijkt uit zijn openingsspeech van Theater Teater, dat hij, naar Marcel Duchamp, 'un lieu trouvé' noemt. De meeste theaters worden gebouwd volgens opgelegde normen en regels, zegt hij. De positie van de toeschouwer en de kijkrichting worden definitief vastgelegd. De theatermaker komt in een keurslijf te zitten achter een kader met een brandscherm, tussen technische bruggen, trekken, lichtbruggen en coulissen, op een plek waar iedere voeling met het gebouw onmogelijk is.

Van dat alles is er geen sprake in Theater Teater, nu kunstencentrum Nona. 'Het bouwproces is een speurtocht geworden naar sporen en architectuurtekens uit het verleden', zegt hij in zijn toespraak. 'Door

Luc Dhooghe

materiaal weg te nemen, in plaats van toe te voegen, door manipulatie van bestaande vormen of het toevoegen van enkele karige elementen, is er een ruimte ontstaan waar heden en verleden elkaar raken, zodat deze spanningselementen de theatermaker kunnen inspireren.' Via een systeem van uitschuifbare tribunes kan het spelvlak naargelang de behoefte aangepast worden. De balkons zijn behouden en bieden mogelijkheden om bespeeld te worden. 'Salon en werkplaats vloeien hier constant in elkaar over', schrijft Wim Van Gansbeke, die vindt dat de hele ruimte 'als het ware haar eigen decor vormt'.

Een theatermaker die geen zin heeft om, zoals Dhooghe hoger schrijft, gevangen te zitten in een keurslijf van een klassiek theater, is Luk Perceval. Zijn Blauwe Maandag Cie kent al vrij snel na zijn oprichting succes en zoekt naar een vaste uitvalsbasis. Tussen 1990 en 2005 zal Perceval meermaals komen aankloppen om advies in te winnen en haalbaarheidsstudies te bestellen. 'Er bestond een grote eensgezindheid tussen Luc en Luk', zegt Stefaan De Ruyck, zakelijk leider van Blauwe Maandag Cie en Het Toneelhuis (nu directeur van De Vooruit in Gent). 'Luk Perceval was allesbehalve een voorstander van een gefixeerde theaterdoos. Hij wou een soepel theaterinstrument, geen zaal waarin alles al vastzat en de kijkrichting gedicteerd werd. Zijn jaren in Antwerpen zijn een gevecht tegen de Bourla geweest. Die heeft hij zoveel mogelijk proberen uit te bouwen om door die gesloten manteau heen te geraken. Voorts heeft hij meermaals geprobeerd een tweede plateau te verwerven waar het altijd fiesta kon zijn.'

Op Antwerpen-Zuid is er een eerste poging een vaste stek te bedingen voor Blauwe Maandag Cie. Samen met Jo Crepain, die er eerder al studiewerk deed voor een mode-ontwerper, komt er een haalbaarheidsonderzoek voor het leegstaand goederenstation. Het collectief heeft echter twee ijzers in het vuur. Tegelijk zijn er in Brussel terreinverkennende gesprekken met de KVS (zie hoger). Als de stad Antwerpen niet meegaat in de plannen, vertrekt Blauwe Maandag Cie beledigd naar Gent. Later keert de groep terug naar de Bourla in Antwerpen, en zullen er nog haalbaarheidsstudies gemaakt worden voor het Militair Hospitaal, de Roma, de Shop op het Eilandje en in 2005 de Studio Herman Teirlinck.

Maar tussen 1992 en 1994 gebeurt met de Minardschouwburg in Gent wat Dhooghe zo lang nagestreefd heeft: hij kan er zijn ideale theater realiseren. 'Ik zie ze nog op hun knieën op de grond zitten', herinnert Stefaan De Ruyck zich. 'Ze keken naar het grondplan en plots trok Luc met een stift twee ferme strepen in het verlengde van de zijmuren. Volgens mij moet het zo, zei hij. We hadden het gevonden.'

De Minardschouwburg bestaat uit een neoklassiek voorgebouw en een bonbonnière uit het fin de siècle. Het aanpalend gedeelte daarachter liet Dhooghe verwijderen, om er een stuk nieuwbouw aan te hechten. Net zoals bij Theater Teater werd het creatieproces een speurtocht naar sporen en architectuurtekens uit het verleden. De oplossing bleek eruit te bestaan een vergeten concept uit de theatergeschiedenis te actualiseren. Er kwam één continue ruimte voor spelers en publiek door scène, zaal en toegang op hetzelfde niveau te situeren. Indien gewenst kan die worden ingezet als doorlopende theaterstraat, vanaf de ingang tot achteraan in het gebouw. De zijbalkons, in het oude zaalgedeelte en herhaald in het nieuwe, zouden het publiek kunnen laten uitkijken op het gebeuren in de straat.

Het publiek kan om het even waar plaatsnemen, maar ook het spel kan om het even waar plaatsvinden: op scène, in de zaal, op de balkons, in de theaterstraat. De theatermaker kan voor de klassieke bonbonnièreopstelling opteren, of voor de nieuwe opstelling. De manteau werkt als een spiegel tussen de twee onderdelen. Volgens de wensen van Dhooghe is de techniek zo bescheiden mogelijk opgesteld, zodat hij geen afbreuk doet aan de ruimtelijkheid en de historische context, maar er eerder mee dialogeert en het spel mee inspireert.

De Minard is een lichtvoetig en flexibel theaterinstrument geworden. Zijn mogelijkheden zijn talrijk. Ze zijn nog lang niet allemaal uitgeprobeerd.

> *"L'Architecture se déroule dans le temps. Et s'il fallait regarder dans quelle direction nous allons, ou chercher une direction possible pour l'architecture, ce serait une architecture qui privilégierait l'aspect dynamique des choses plutôt que son aspect statique."*
>
> Bernard Tschumi 1998

VARIA

EVOLUTIE IN DE FREQUENTIE PROBLEMATIEK

Dat er iets op til is op vlak van frequentiebeleid weten we al een tijdje. BASTT en andere partners trokken al meerdere malen aan de alarmbel. Maar hoe ver staan we nu? Wat kunnen we verwachten? Na een werksessie georganiseerd door oKo (overleg Kunstenorganisaties) en het BIPT (de Belgische regulator voor de postdiensten en de telecommunicatie) en het pas opgerichte PMSE België (program making and special events) blijkt dat er enkele zekerheden zijn, maar nog steeds veel onduidelijkheden.

De zekerheid is dat de Europese Commissie vanaf 2015 het frequentiegebied tussen 790 MHz en 862 MHz (TV-kanalen 61 tot 69) exclusief willen voorbehouden voor mobiel breedband internet. Dit heeft één heel duidelijk gevolg: alle HF apparatuur die in dat frequentiegebied opereert zal zo goed als onbruikbaar zijn. Veel theaters en andere gebruikers zullen dan moeten investeren in nieuw materiaal. Budgettair kan dit voor velen een ramp zijn. Als er toch plots budget vrijkomt om nieuw materiaal te kopen en je wil anticiperen op de maatregelen vanaf 2015 moet je enkele dingen zeer goed in het achterhoofd houden.

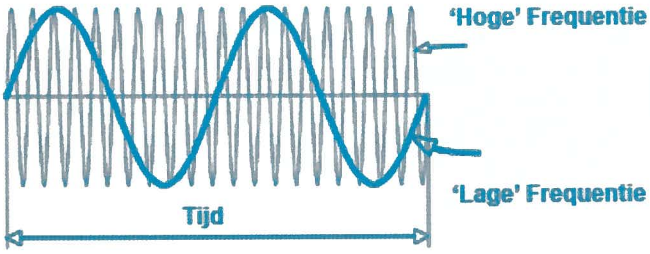

Het is nog steeds niet duidelijk welke frequentiegebieden vrij blijven en welke verdeeld worden onder de andere media die een grote honger hebben naar onze bruikbare frequenties. De exclusiviteit die Europa voorziet op de 800 band geldt niet voor andere gebieden. Alle lidstaten kunnen tot nu toe zelf bepalen waar het de rest van de gebruikers zet op de HF banden. Dit maakt het in de toekomst uiterst moeilijk om als reizend gezelschap met je eigen materiaal op tour te gaan in Europa. Als er eensgezindheid is over het afnemen van de 800 band, waarom kan de rest dan niet eensgezind geordend worden?

Er is een duidelijke reden waarom we momenteel in een zeer moeilijk gebied zitten. De bruikbare golven voor ons HF materiaal is beperkt. Als we in de hogere frequenties gaan is de kwaliteit van het geluid beter en is het ook ongevoeliger voor ruis. De beperking is echter dat het zeer gevoelig wordt voor afstand en obstakels. Kleine, korte golven vragen veel energie en gaan moeilijker rond objecten. De lage golven verplaatsen zich gemakkelijk maar zijn meer ruisgevoelig. De informatie wordt hier zeer dun.

De evolutie bij de fabrikanten is om op te schuiven naar de hogere banden; die technologie zal in de toekomst meer en meer gebruikt worden.

Het materiaal dat je koopt moet dus een zeer breed spectrum op de HF band aankunnen.

Deze technologie is duur en zorgt voor een extra duur kostenplaatje. Maar ze bestaat wel.

Koop absoluut geen goedkope toestellen met een vaste frequentie.

Het is dan ook opportuun dat er een meldingsplicht is bij de verkopers om zo mensen te informeren over de mogelijke gevolgen. Frequentieplanning zal in de toekomst meer en meer specialistenwerk worden en zal dus budgettair ook zwaar doorwegen op de productiekosten van rondreizende voorstellingen. Misschien kan de telecomsector ons sponsoren?

In-ear monitoring, draadloze microfoons en draadloze intercoms zullen altijd een zeer marginaal marktaandeel hebben in de totale economie. Hierdoor is het ook gemakkelijk om ons opzij te schuiven en niet naar ons om te kijken. Maar wat als op een speech de microfoon uitvalt? Als een voorstelling verkeerd loopt met cues die niet doorkomen? Cultuur is meer waard en kan niet uitgesloten worden uit het debat.

Gelukkig zijn er mensen binnen het BIPT die oren hebben naar onze verzuchtingen en zal het pas opgerichte PMSE ook een duidelijk standpunt voor de sector innemen. De website www.bipt.com staat vol informatie over het aanvragen van goedkeuringen en de evoluties binnen de HF banden. De website van het PMSE gaat binnenkort online en zal ook een bron van informatie bevatten. Ook BASTT zal op tijd en stond informatie geven via onze site en ons tijdschrift, en spreekt samen met de partners luid voor de sector.

BART SMEKENS

DIGITALE DOCUMENTATIE VAN DE PODIUMKUNSTEN

Steeds vaker ontwikkelen podiumkunstenorganisaties naar aanleiding van een productie materiaal dat niet langer op papier maar in digitale vorm verschijnt: van promofilmpjes tot volledige captaties, van lesmappen tot persdossiers, van foto's tot flyers. VTi legt zich onder meer toe op het grondig documenteren van het podiumkunstenlandschap. Een doordachte visie om met gedigitaliseerde en van oorsprong digitale documentatie om te gaan wordt dus onontbeerlijk. Om een langetermijnbewaring en –ontsluiting te garanderen, is VTi betrokken bij het onderzoeksproject Archipel (www.archipel-project.be), dat een plan uitwerkt voor de duurzame ontsluiting van archiefmateriaal.

Omdat VTi dit gesprek graag samen met de sector voert, werd op 18 februari een eerste infosessie georganiseerd in de Beursschouwburg. Vertrekkende vanuit een stand van zaken binnen Archipel werden enkele toekomstpistes geschetst, met de mogelijkheden die dit biedt voor het archiveren van het materiaal van de gezelschappen. De powerpointpresentatie is te vinden op de website van VTi: http://www.vti.be/nl/files/presentatie-digitaal-materiaal.

Tijdens het komende Theaterfestival wordt dit traject verdergezet. De demowebsite die Archipel ontwikkelt met het materiaal uit de vier Toneelstofedities zal worden voorgesteld aan de sector om van hieruit verder het debat aan te gaan rond productie, opslag en ontsluiting van digitale documentatie. Meer info volgt binnenkort op www.vti.be en in de communicatie van Het Theaterfestival.

BART MAGNUS

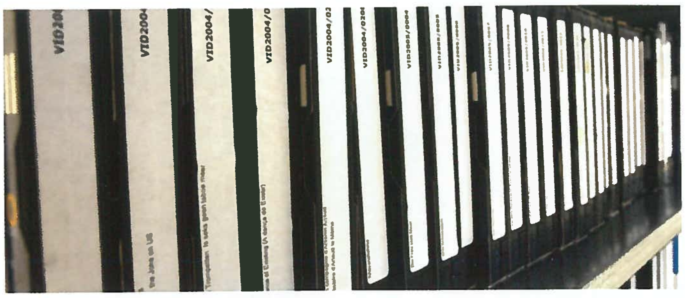

STAKEBRAND TWS
technische toneelinstallaties

Industrieweg 52
5591 JL Heeze
(Noord-Brabant)
Nederland (NL)
T: +31 (0)40 - 22 63 597
F: +31 (0)40 - 22 65 227

Heftribune Sportpaleis Antwerpen

Splittrek

Beweegbare bruggen Parktheater Eindhoven

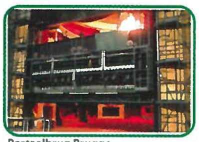
Portaalbrug Brugge

Speciaal voor de wat kleinere podia, de splittrek!
Dit is een nieuwe trek, waarbij de buitenste delen separaat of gezamenlijk kunnen bewegen. Hiermee kunt u de buitenste delen voor poten gebruiken, maar het middendeel voor een ander decorstuk gebruiken. Zo bent u extra flexibel.

Een nieuw enorm brandscherm met akoestische waarde:
Een gecertificeerd scherm met de maximale maat van 24 m breed en 12 m hoog, door Efectis getest voor maarliefst 90 minuten. Het scherm is een droog scherm zonder watertoevoeging, en heeft bovendien een akoestische waarde van 40dba.

De oplossing voor uw zaallicht.
Het zaallicht is altijd lastig te bereiken. Met deze motor hangt het zaallicht direct aan een speciale trek ontlaste kabel waarbij de trommel is uitgevoerd met een sleepring voor de voeding van de lamp. Max vermogen 500 W. Max gewicht 30 kg.

Met 30 man personeel, timmert het nieuwe Stakebrand tws continue en onophoudelijk aan de weg!

www.stakebrand.nl

Cue Support

www.cuesupport.net
+31 (0)88 283 0000

CueSupport

Een bundeling van krachten van de voormalige SOS afdeling van Stakebrand, en de technische dienst van BEO en Trekwerk. Een vast team van 16 mensen staan tot uw beschikking!

CueSupport is het verlengstuk op uw groep van theatertechnici en operators. Een partner voor de volgende diensten:

Inspectie & Onderhoud / mechanisch / elektrotechnisch / besturing

Support / meldkamer / eerste hulp bij storingen / storingen op locatie verhelpen

Service / showstop verzekering / liftinstituut keuringen / trainingen

In de vorm van
- Losse aanbiedingen
- Service Contracten
- Prestatie Contracten

Referenties:
Koninklijk Carré Amsterdam - Parktheater Eindhoven - De Flint Amersfoort Stadsschouwburg Amsterdam - Goudse Schouwburg - De Lawei Drachten Schouwburg Haarlem - De Harmonie Leeuwarden - Schouwburg Velsen IJmuiden - Theater aan het Vrijthof Maastricht - Theater ZinIn Hellendoorn Theater de Purmaryn - Toneelschuur Haarlem - Waterfront Hall Belfast Musikhuset Aarhus - Theater de Efteling Kaatsheuvel - Kunstmin Dordrecht

Voor meer informatie: cue@cuesupport.net
Voor direct support of inplannen van onderhoud: support@cuesupport.net

DTS²

DUTCH THEATRE SYSTEMS & SERVICES

Adres	Duinkerkenstraat 44
	9723 BT Groningen
Telefoon	+31(0)50 316 82 60
E-mail	info@dts-2.com
Website	www.dts-2.com

Wie zijn wij?
Wij zijn ... een fris en jong bedrijf dat met beide benen stevig op de grond staat. Wij zijn een dynamisch team met – alles bij elkaar – ruim 180 jaar ervaring in het bedenk-en, ontwerpen, installeren en onderhouden van theater-automatisering. Aandacht en zorg voor onze klanten staan bij ons voorop. Dat lijkt een open deur, maar ... wij bewijzen het u graag!

- Service
- Besturingssystemen
- Hijstechniek
- Heftechniek
- Constructietechniek

Wat bieden wij u?
Wij bieden u een full service, dynamisch en langdurig partnership aan. Concreet betekent dit voor u een compleet aanbod variërend van component en subsysteem tot volledige theater-automatisering.

FULL SERVICE SUPPLIER

UW PARTNER VOOR THEATERTECHNIEK, ONDERHOUD EN SERVICE

DiGiCo UK Ltd

SD9 RED SNAPPER

exceptional sonic quality
FOR ALL

WSG READY

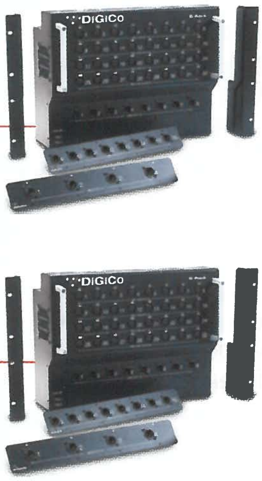

With the D-Rack that comes with the SD9 you get a **complete and integrated system**, including the mixingsurface ,digital interface/stagerack and the digital multipair CAT5E cable, with the possibility of **simultanious recording** 56 channels directly to your audio software or prefered workstation, and all this at an **exceptionnal price**

SD11

would like to have more info?
www.apex-audio.be

APEX
20 years of passion

WWW.APEX-AUDIO.BE INFO@APEX-AUDIO.BE 011 28 61 91
Apex - Schoebroekstraat 62 - 3583 Paal - Beringen

DE MAGIE VAN MARRAKECH

IMPRESSIES VAN HET THEATERFESTIVAL

CHRIS VAN GOETHEM

Een week in Marrakech op het Festival International de Théâtre Universitaire is een intense ervaring. De indrukken volgen elkaar op als de scènes van een voorstelling. Het bezoek kadert in de samenwerking die de non-profit organisatie Wakha-Wakha opzet tussen het Rits en de lokale organisaties in Marokko.

Zaterdag 23 mei

We logeren midden in de Joodse buurt van de historische Medina. Onze riad is een groot vierkant gebouw met een patio waarop buitenterrassen uitgeven. De vensters hebben zware luiken die op een kleine afstand van de muur zijn geplaatst. Dit alles zorgt voor een natuurlijke airco met optimale regelmogelijkheden voor licht en lucht. Planten en een fontein zorgen voor de nodige luchtvochtigheid. De temperatuur kan hier in de zomer immers oplopen tot 50°. Hier kunnen we nog een en ander van leren. Maar we zijn op de goede weg: in het Ecohuis in Antwerpen zorgt een "Arabische toren" reeds voor natuurlijke koeling. Op het dak tellen we de schotelantennes van de omliggende huizen. Al snel wordt duidelijk dat in elke kamer een volledig gezin woont. In de oude stad worden de prachtige riads stelselmatig opgekocht door buitenlanders, de autochtonen verhuizen naar de "nieuwe stad".

Café Litéraire Espace Mohamed Belkas

Zondag 24 mei

Ik ben uitgenodigd door een vereniging die nauw verbonden is met het regionale cultuurcentrum om een driedaagse workshop te geven rond het gebruik van bewegend beeld in theater, een vrij nieuw concept hier. De deelnemers zijn kunstenaars, theatermakers, videasten, technici en studenten met interesse voor theater. "Kunstenaar" is een ruim begrip hier. Veelal combineren kunstenaars verschillende disciplines: ze schilderen, kalligraferen, maken theater, schrijven poëzie, werken aan film, zijn cultuurjournalist.

Het regionaal cultuurcentrum Dar Attaquafa omvat, naast de administratieve diensten voor cultuur, een theaterzaal, een conferentiezaal, een openluchttheater, dans- en muziekruimtes voor het conservatorium, een bibliotheek en een literair café met terras. De theaterzaal is naar lokale normen goed uitgerust: er zijn een tiental trekken (met handwinch), een vaste zaal- en portaaltrek, een degelijke scène, een basis licht- en klankmateriaal en er werken twee permanente technici. Het openluchttheater ligt mooi ingebed tussen de muziekklassen, het is hier vast aangenaam vertoeven op een zomeravond. Wanneer nodig wordt een tijdelijke installatie opgesteld want dit theater heeft geen permanente uitrusting.

Openeluchttheater C.C. Dar Attaquafa

Na de workshop trekken we de stad in waar we overweldigd worden door de kleuren, lichtinval en geuren. De soek is een paradijs voor theatermensen. Bij de drogisten vinden kostuumontwerpers natuurlijke kleurstoffen. Ik koop steentjes die als basisproduct voor wierook gebruikt worden en die men vroeger bij de televisie gebruikte om haze te maken. Bij een antiquair zie ik twee originele flint pistolen, helaas kent de man de prijzen. Tweedehandswinkeltjes puilen uit van de oude apparatuur, tape recorders, videomixers en oude microfoons. Ik heb helaas maar één koffer. Wie van bricolagetheater houdt, vindt hier voldoende om een voorstelling te maken. De smeden, timmermannen, koperbewerkers en kleermakers maken alles op maat. Wat zijn wij Westerlingen toch veel verloren in onze supermarkten met gestandaardiseerde producten.

De ruïnes van het El Badi paleis

Van de souk gaat het naar de ruïnes van het 16e-eeuwse El Badi paleis,

die nu worden gebruikt voor festivals en (rock)concerten. Tegen dit fantastische decor, geïnspireerd door het Alhambra in Granada, wil ik wel eens een voorstelling maken. Daarna bezoeken we Dar Si Saïd, een paleis dat een collectie historische gebruiksvoorwerpen uit het hele land huisvest. Hier blijkt duidelijk dat er niet één Marokko is. De Arabische, berber, Joodse, Spaans-Andalusische en Europese invloeden maken dat dit land een rijke en gevarieerde cultuur heeft. We stoppen nog even bij het Bahia. Dit paleis uit de negentiende eeuw omvat meer dan honderd rijkelijk versierde kamers, gebouwd rond patio's. Hier worden soms concerten van klassieke Arabische muziek georganiseerd. Op het einde van de dag lopen we terug naar ons hotel over het Djemaa el Fna. Dit plein is erkend als levend werelderfgoed. Naast de muzikanten, slangenbezweerders en verkopers heb je de vertellers waarrond zich cirkels vormen en die de originele theatertraditie van Marokko in stand houden. Het plein is levendig maar druk: de verkopers spreken me aan met "Ali Babba" en er lopen minstens tienduizend mensen rond. Een paar dagen later zal dit plein wereldnieuws zijn na de aanslag.

Maandag 25 mei

Na de workshop zijn we uitgenodigd bij onze gids en toeverlaat Souad Sbibi voor een couscousmaaltijd. Zij woont in de nieuwe stad, heel anders dan de Medina: eindeloze wijken met gelijkvormige blokkendozen. Na het eten diept haar man, een journalist en poëet, een kopie op van een foto. Het is de oudst bekende afbeelding van een theatervoorstelling in Marokko, genomen tijdens het Frans protectoraat in 1927. De theatertraditie zoals wij die kennen is hier vrij recent.
Op de terugweg rijden we langs de Ménera, een grote plantage van olijfbomen met in het midden een grote vijver die als watervoorraad dient. Het zevenhonderd jaar oude irrigatiesysteem haalt het water dertig kilometer verder uit de bergen. In de zomer worden op de vijver voorstellingen gespeeld, voornamelijk voor toeristen.
In het Théâtre Royal ontdekken we tot onze verrassing een heuse operazaal in "bonbonnière" stijl. De hal is prachtig, maar de zaal is nog niet afgewerkt. De ruwbouw maakt echter duidelijk dat deze ruimte potentieel heeft. Er is een grote orkestbak voorzien, ruimte voor scèneliften en een volledige trekkentoren. Tegen de achterkant van de scène is een Grieks halfrond openluchttheater gebouwd. De scène van de grote zaal kan op die manier ook als achtertoneel voor het openluchttheater gebruikt worden.

Dinsdag 26 mei

Na de workshop gaan we naar de opening van het "Festival International de Théâtre Universitaire". Het wordt georganiseerd door de universiteit van Cadi Ayyad. Het festival brengt voorstellingen uit Marokko, Frankrijk, Italië, Turkije en Irak. De groepen komen niet uit kunstopleidingen, maar van de departementen letterkunde, accountancy, journalistiek, ingenieur en rechten. Hoewel de deelnemers geen theateropleiding volgen, doen ze dit toch niet puur als amusement. De faculteitsgroepen vormen een "tweede weg" naar een professionele carrière en zijn de enige mogelijkheid binnen het regulier onderwijs. De enige "echte" theateropleiding, ISADAC, hangt af van het ministerie van cultuur.
Het theaterlandschap is hier helemaal anders gevormd dan in België. Er is geen echt onderscheid tussen amateur en professioneel. Wanneer men subsidie krijgt is men professioneel en kunnen de spelers lid worden van het "Syndicat des professionels de théâtre". Op een paar uitzonderingen na krijgt geen enkele groep structurele subsidies. De meeste gezelschappen krijgen een subsidie per speelplek die ze in hun aanvraag opgeven. Je moet dus goed zijn om in aanmerking te komen, maar de subsidie is berekend op het aantal voorstellingen. Meestal speelt men in cultuurcentra, cinema's of jeugdhuizen. De cultuurcentra zijn veelal gemeentelijk, regionaal en nationaal gemengd. Echte

Hall-Théâtre Royal

Ruwbouw Théâtre Royal

De groep van de Université Mohammed Premier uit Oudja

schouwburgen zijn zeldzaam. De voorstellingen zijn bijna altijd gratis. De eerste voorstelling die we zien komt uit Agadir. Achter de lichttafel zit een vrouwelijke technieker, van emancipatie gesproken! De voorstelling is in het Arabisch, maar de regie en scenografie volstaan om het verhaal in grote lijnen te vatten. De intro van de voorstelling bestaat uit dans, een belangrijk weerkerend element in Marokkaanse voorstellingen. De scenografie is eenvoudig en functioneel: een paar rijdende hekwerken die door de acteurs worden verplaatst. Het stuk gaat over vrouwen in de gevangenis, wier verstandhouding verandert wanneer een nieuwe gevangene aankomt. De nieuwe medebewoonster is intellectueel (gesymboliseerd door de hoofddoek) en zet de anderen aan het denken. Er wordt gewerkt met een uniform basiskostuum, waarop accessoires worden aangebracht die specifieke kenmerken aangeven. Een mooie voorstelling.
Als afsluiter van de dag worden we uitgenodigd voor een concert in Dar Sharifa, een literair café in een zeer oude riad. Het ensemble van het departement musicologie uit Tours speelt bewerkingen van "Carmen" die wonderwel bij het decor passen. Daarna speelt een groep docenten van het conservatorium van Marrakech klassieke Marokkaanse muziek in een bezetting met luit, gitaar, viool en een soort djembé, met duidelijk hoorbare Andalusische en Jiddische invloeden.

Woensdag 27 mei

Na de drukte van de afgelopen dagen ontdekken we de rust en de unieke planten van de Jardins Majorelle. Deze botanische tuin werd door de Franse schilder Jacques Majorelle aangelegd en later door Yves Saint-Laurent (geboren in Oran, Algerije) gerestaureerd. De villa en bouwwerken in de tuin zijn geschilderd in "blue majorelle", een kleur die speciaal door de schilder werd ontwikkeld. De lichtinval en het schaduwspel in de tuin zijn een must voor elke lichtman. Op de terugweg naar ons logement lopen we de synagoge binnen. Een sober gebouw in het centrum van de stad, midden in de Joodse wijk. Het is een mix van Arabische en Joodse symboliek, die door zijn eenvoud juist kracht uitstraalt.
In de namiddag gaan we terug naar het festival, waar het organiserende gezelschap op het programma staat met "Pas de masculinité dans le temps de la violence". De voorstellingen zijn over het algemeen sterk sociaal geëngageerd. Het stilistische spel van de acteurs en het sobere licht maken dat ook deze voorstelling ook zonder taalkennis te volgen is. Tegen de avond kijken we naar een voorstelling in het buitentheater van het Theatre Royal. De lichtinfrastructuur volstaat jammer genoeg niet voor een scène met deze oppervlakte, die nochtans heel wat mogelijkheden heeft. Achteraf hoor ik dat de grote shows die er soms doorgaan door Franse bedrijven worden uitgevoerd.

Donderdag 28 mei

Vandaag speelt de groep van de "Faculté des lettres" van l'Université Mohammed Premier uit Oujda. Deze mensen ken ik al langer, de meesten werken ook mee aan het festival in Oujda, mijn uitvalsbasis in Marokko. De scenografie is eenvoudig maar doeltreffend. Op de voorscène ligt prikkeldraad uitgerold en op de achtergrond zijn een paar draden gespannen. Het stuk gaat over identiteit en terrorisme, over het niet kunnen of willen kiezen tussen verschillende nationaliteiten. Het licht wordt strak en functioneel gebruikt. De belichting is soms sterk rood, wat voor ons soms te sterk overkomt maar wel in de plaatselijke kleurcodes past. Ik ben blij te zien dat de samenwerking over de jaren wel iets heeft opgeleverd: de groepen hebben een eigen scenografie en belichtingsstijl ontwikkeld. Een mooie traditie is het voorstellen van alle acteurs en medewerkers aan het einde van de voorstelling. Een voor een worden ze met naam en toenaam genoemd, ook de technici, ontwerpers en bouwers komen groeten. Theater is hier nog echt teamwork.
De voorstelling van het Institut Français uit Ankara ontgoochelt een beetje. Het klassieke Franse theater gebaseerd op woordspelingen komt passé over. Het is duidelijk dat het eerder als lesmiddel dan als theatervorm bedoeld is. Na de voorstelling heb ik een afspraak met de studenten van de master "métiers de la culture" van de Faculteit Letteren van de universiteit Cadi Ayyad in Marrakech, te vergelijken met onze opleiding cultuurmanagement. Ik geef er een lezing over de veranderende functies door de evolutie van de techniek. Uit het boeiende nagesprek blijkt dat het onderwerp hier minstens even actueel is als bij ons. 'S Avonds kijken we naar "Fou Fantazi" van een groep uit Casablanca. Ik heb geen idee waar het over gaat, de acteurs zijn clown, Cleopatra, een koopman en een afstandsbediening. Op het einde wordt duidelijk dat het stuk zich in een psychiatrie afspeelt.
Langzaam sijpelt het nieuws over de aanslag op het bekende plein binnen. Eerst denkt men nog aan een ongeluk, daarna wordt duidelijk dat het met opzet was. De artiesten beslissen de dag erop een wake te houden op het plein.

Vrijdag 29 mei

Op het terras van het cultuurcentrum nodigt een schilder ons uit in zijn atelier. Zijn werk is een vorm van kalligrafie. Vertrekkend vanuit sofistische teksten bouwt hij abstracte vormen op die aansluiten bij de inhoud van de tekst. De tekeningen zijn indrukwekkend, de filosofie erachter nog meer.
In de namiddag ontmoeten we de studenten film, te vergelijken met een professionele bachelor. We bespreken hun projecten van het vak festivalproductie en wisselen ervaringen uit. Er zitten heel gevarieerde projecten bij: een per trein reizend festival, een locatieproject, een festival voor GSM-filmpjes. Het valt me op hoe vergelijkbaar de problemen zijn in het productieproces.
Het festival sluit af met een korte Italiaanse dansvoorstelling. Het gezelschap maakt een mix van verschillende oriëntaalse dansvormen en stijlen. De dansers zijn beschilderd met hennapatronen. Het licht wordt aangevuld met abstracte videobeelden die de dansers inkleuren. Daarna volgt de traditionele "prijsuitreiking". Elke aanwezige groep wordt in de bloemetjes gezet en krijgt een attest en geschenken.
De volgende dag nemen we afscheid van deze betoverende stad. Op de terugweg bedenk ik hoe rijk deze mensen zijn want zij kennen zowel de Arabische als de Europese cultuur. In hun stukken kiezen zij voor Amerikaanse, Afrikaanse of Europese teksten en de muziek komt uit alle windstreken. Marrakech ademt cultuur.

Foto's: Chris van Goethem

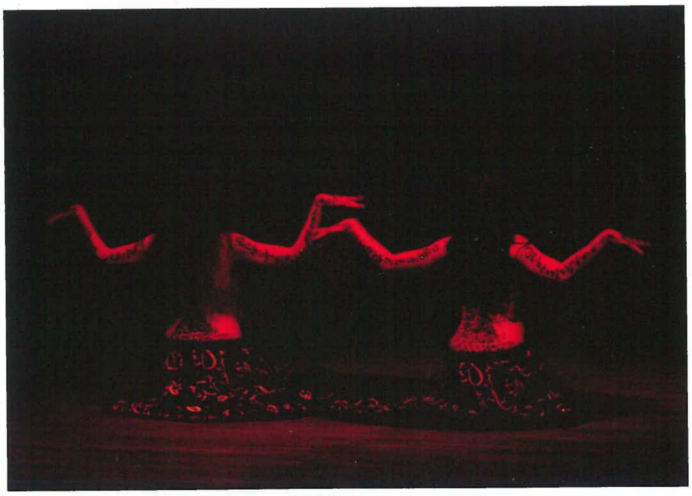

Oriëntaalse dansvormen

CUE 2012

Voorheen Vakbeurs Theatertechniek

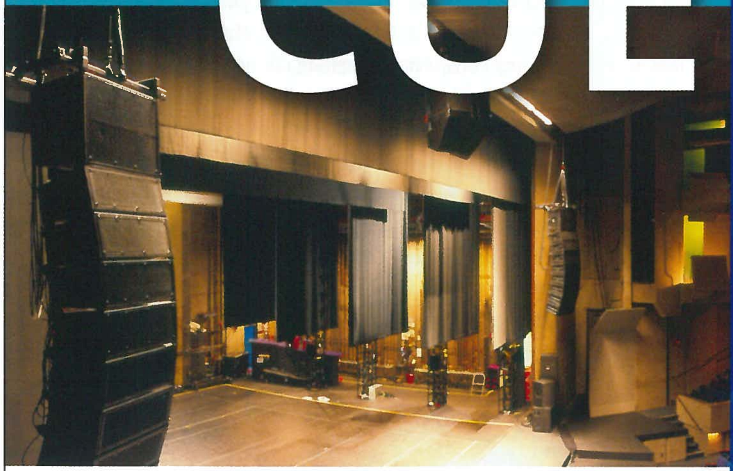

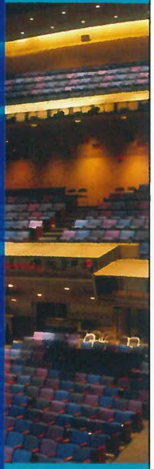

Professionele ontmoetingsplaats voor iedereen die meer wil weten over technische ontwikkelingen rond podiumkunsten, entertainment en zakelijke evenementen. Een 2-jaarlijks trefpunt voor en door technici.

Bezoekers € 15,00
GRATIS na online pre-registratie

RESERVEER UW STANDRUIMTE!

CUE 2012

Vakbeurs voor event-, installatie- en entertainmenttechnologie

16 - 18 januari 2012 | Ahoy - Rotterdam | www.cue2012.nl

E info@cue2012.nl | T +31 252 360 136

Studiebureau voor Theatertechnieken

Adviseur voor overheid, theater en architect
Partner bij internationale prijsvragen

'Een goed theater is een warme, feestelijke uitgaansplek voor het publiek, een gastvrije speelplek voor artiesten en een efficiënte, veilige werkplek voor alle medewerkers.'

Schouwburgen - Culturele Centra - Concertzalen - Muziekcentra - Polyvalente zalen

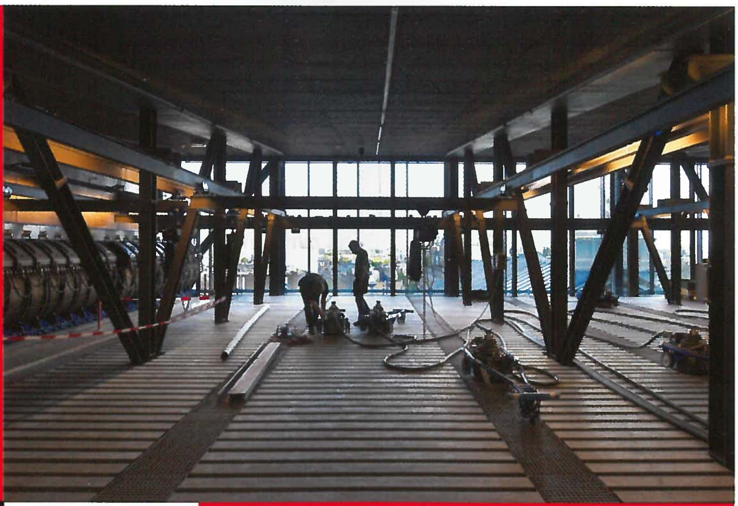

theater advies bv

Ontwerp en Advies:

Toneeltechniek en hijsinstallaties
Belichting, audio, zetels en stoffering
Europese aanbestedingen
Nieuwbouw en renovatie

Zaalindeling en zichtlijnenstudies
Logistiek van mens en materiaal
Haalbaarheidsstudie en lastenboek omschrijving
Planning en budgetcontrole

theateradvies bv
Herengracht 160
1016 BN Amsterdam
Tel +31 (0)20-627 2248
info@theateradvies.nl
www.theateradvies.nl

HET CIRCUS IS TE PREUTS

THEATERMAKER ARNE SIERENS EN CIRCUSCENTRUMDIRECTEUR KOEN ALLARY OVER DE CROSS-OVER TUSSEN CIRCUS EN THEATER

LIV LAVEYNE

In 2013 maakt theatermaker Arne Sierens een productie rond Ensor waarbij acteurs en circusartiesten elkaar zullen ontmoeten. Het belooft een bijzondere samenwerking te worden, zeker als je weet dat Sierens erg kritisch staat tegenover de cross-over tussen circus en theater.

Vorig jaar dropte Arne Sierens een bommetje in een interview met *CircusMagazine* toen hij stelde: 'Er wordt overal beweerd dat het circus aan een wederopstanding bezig is. Ik vind van niet. Circus gaat te veel op in theater en ondertussen zijn we het echte circus aan het kwijtspelen.' Hoog tijd dus om hem samen te zetten met Koen Allary, directeur van het Vlaams Circuscentrum en wél een *believer* in de verbintenis van circus met theater. 'Ik zal altijd onthouden wat een Braziliaanse circusartiest me ooit zei: "Le cirque, c'est la mère de tous les arts". Dat klopt, een goede circusvoorstelling brengt disciplines samen. De cross-over tussen circus en theater is een wezenlijke artistieke zoektocht. Circusartiesten zijn in de geschiedenis altijd de eersten geweest om over het muurtje te kijken: naar andere kunstvormen zoals dans en theater, maar ook naar wetenschappelijke uitvindingen zoals de gloeilamp of indertijd de cinema. Dat alles met de bedoeling om te zien hoe ze die konden integreren binnen de eigen discipline. Dat is nu net het avant-gardistische karakter van circus.'

Arne, jij hebt gerede twijfels bij die cross-overs?

Sierens: Ik ben niet tegen cross-overs, zolang ze de voorstelling maar ten goede komen, en dat is zelden het geval. Vroeger had je een circusdirecteur die een achttal acts kocht en dan had hij zijn 'programma'. Er was wat *jonglerie*, acrobatie en trapeze, een act met de tijgers, de clowns: een nummer duurde hoogstens twaalf minuten en met dat ene nummer konden artiesten vaak jaren toeren. Veel clowns maakten hoogstens drie acts in hun hele leven, maar ze verfijnden die wel en schaafden voortdurend bij. Nu is er een hele generatie circusartiesten die zegt 'laten we eens een voorstelling van vijftig minuten maken'. Dan gaat het vaak maar over één discipline en rekken ze hun kunstjes met een theatraal verhaaltje en allerlei multimedia. Terwijl het waarachtige metier, het jarenlange verfijnen van een act, verwatert. Het enige wat ik zie is dat de acts langer worden en zeker niet interessanter. Je krijgt veertig minuten slecht patronagetoneel en tien minuten knap circus te zien.
Allary: Ik geef toe dat er veel middelmatig circustheater is, maar een echte goede voorstelling slaagt er wel in om theater en circus op een interessante manier te combineren. Elke artiest probeert zijn publiek mee te nemen in zijn eigen universum. De vraag is: hoe doe je dat door op een koord te lopen? Door er een theatraliteit, een dramatiek aan te geven. Als die koordloper tussen de torens van twee kathedralen loopt, is het publiek muisstil van verwondering. Doet hij dezelfde act op één meter van de grond, dan kijkt geen hond daarvan op. Terwijl het principe eigenlijk hetzelfde is. De traditionele nomadische circussen creëren ook zo'n universum: de oude woonwagens, de tenten, de geur van het zagemeel in de piste. Natuurlijk zijn circustechnieken belangrijk, maar of je nu kan jongleren met zeven dan wel met negen ballen, maakt voor het publiek eigenlijk niet uit.

Het circustheater zoekt naar een overkoepelend verhaal, een regie, een dramaturgie. Jij Arne, bent duidelijk meer fan van de 'nummertjes'.

S: Ook de theaterstukken die ik maak, laten zich vaak lezen als een aaneenschakeling van nummertjes. *Trouwfeesten en processen enzovoorts* (2006) begint met Johan Heldenbergh die een tapdansje doet, daarna komt er een clownesk nummer waarin twee mannen elkaar tegenkomen, dan is er een scène waarin iedereen door elkaar in de piste loopt als een soort paardennummer. En in een theaterstuk moet je ook bijtijds 'de leeuwen binnentrekken' zoals ik dat noem: een scène die de adrenaline van het publiek oppompt, iets dat wild en irrationeel is. Veel hedendaags circus is vies van nummertjes brengen en plaatst daar een verglijden van sferen tegenover. Ik hou van contrast, ritmering van scènes gelijk het klappen van de zweep, variatie.
A: Ik ben zo geen fan van 'nummertjes' in het circus. Ik merk bij mezelf en bij het publiek dat er bij samengestelde programma's een soort catalogus-effect ontstaat in de trant van 'dat nummer vind ik leuk en dat niet'. Alsof het over een zetel gaat! En ergens als bindmiddel tussen al die 'plaatjes' is er een presentator.'
S: Ik beschouw nummers niet als aparte plaatjes. Met het amalgaam schep je een totaalmetafoor van de wereld. Bij het klassieke circus had je in het begin van de avond de parade waarbij de artiesten samen de piste rondliepen. Wanneer ik in een toneelvoorstelling tien mensen de scène zie opkomen, is mijn eerste vraag: wat hebben die met mekaar te maken? Er moet een soort gemeenschap zijn. Die samenhorigheid ontstaat niet op een avond, daar moet tijd over gaan. Maar die verschillen in leeftijd, opleiding en specialiteit zorgen wel voor een extra gelaagdheid, vergelijkbaar met het Duitse ensembletheater waar acteurs van twintig en zeventig samen op de bühne staan.

Veel circustheater ruilt de piste ook in voor de bühne, de black box van de theaterzaal.

S: De piste is iets heel moois. Het is een grondvorm bijna zo oud als de mensheid zelf. Ik stond onlangs voor het eerst in mijn leven in het antieke theater van Epidaurus. Die cirkelvorm – je moet er Jung maar op na lezen – heeft iets bijzonder ritueels, dat heeft te maken met trance, het onbewuste. In het theater zijn we van die grondvorm gaan afwijken en dat zie je nu ook gebeuren in het circus. Circus dat frontaal werkt, gaat volgens mij voorbij aan de essentie van circus: het ritueel van samen iets beleven.
A: Een theaterscène kan dat volgens mij net zo goed bereiken. Het ene is niet beter dan het andere …
S: Daar twijfel ik sterk aan. Ik raak er steeds meer van overtuigd dat het ritueel samen zijn in een frontale theatervorm onmogelijk is. Niet voor niets is de piste een vaak terugkerende vorm in mijn werk: de ijsbaan in *Maria Eeuwigdurende Bijstand* (2004), de circuspiste in *Trouwfeesten en Processen enzovoorts* (2006). Ik hou van het gevaar dat zo'n opstelling inhoudt: de toeschouwers zitten aan alle kanten, als artiest kan je je niet onttrekken aan hun blikken, en ook het publiek ziet elkaar. Je bent je er voortdurend van bewust dat je samen naar iets kijkt, samen iets beleeft.
A: In Wallonië bestaat nog steeds de zogenaamde *art forain* waarbij theater wordt gespeeld in een tent op het marktplein. Die vorm is in Vlaanderen volledig verdwenen.

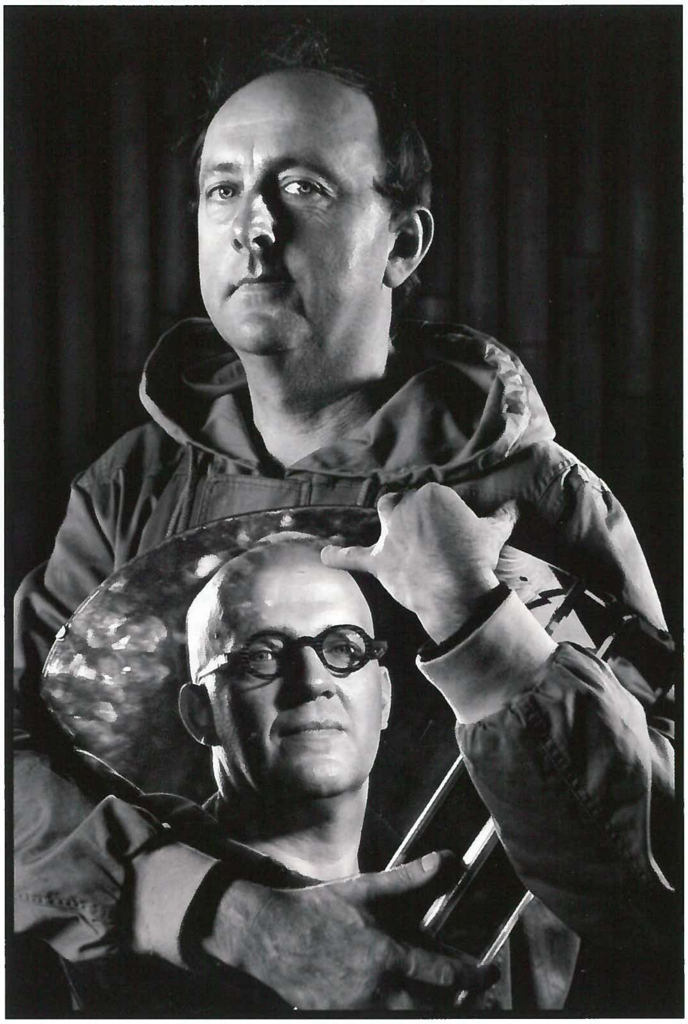

Koen Allary en Arne Sierens, © Phile Deprez

Gaat met het verdwijnen van (wilde) dieren nog een essentieel element van het circus verloren?

S: Ik betreur het enorm dat de Vlaamse overheid een ontradingsbeleid voert voor circussen met dieren. Ik snap dat niet: er bestaan hondenclubs waar honden aan ballroomdancing doen met hun baasje, om nog maar te zwijgen over de wijze waarop de Weense ruiterpaarden worden gedrild of tijdens Waregem Koerse tien paarden tegelijk de beek induiken. Dat mag allemaal, maar dieren in het circus, ho maar. Natuurlijk, ik vind ook dat die beesten goed verzorgd moeten worden en dat daar een strikte reglementering voor moet zijn, maar als de circussen aan die voorwaarden voldoen, waarom niet? Het animale is voor mij onlosmakelijk verbonden aan het circus. Dat gaat opnieuw om dat rituele, het gecontroleerde oncontroleerbare. De shows van Bartabas bijvoorbeeld, en de manier waarop die met zijn beesten omgaat, dat is ronduit fascinerend. Dat overstijgt het circus: dat gaat over de relatie tussen mens en dier.

A: Ik vind dat het zogezegde verbod op dieren nu te veel als excuus gebruikt wordt door veel nomadische circussen. Alsof ze daardoor enorm veel publiek hebben verloren; ik ben daar niet van overtuigd. Dieren in een show brengen staat niet garant voor een betere voorstelling. Ik ben het ermee eens dat dieren in het circus bij het erfgoed en de perceptie van circus horen. Maar er heerst nu een zwart-witdiscussie in een veranderende maatschappelijke context. Op Vlaams niveau kunnen circussen met dieren toeren, alleen kunnen ze geen subsidies krijgen. Steden en gemeenten kunnen op basis van hun autonomie zelf extra reglementering uitvaardigen die circussen met dieren verbiedt, wat dan ook gebeurt. Kortom, geen evidente materie. Hoe dan ook, het zou jammer zijn als dressuur als discipline verdwijnt. Het paard bijvoorbeeld, neemt toch een prominente plaats in in het circusverleden.

Jullie zijn het allebei over één iets eens: er is veel middelmatig circustheater. Waar loopt het precies fout?

S: De cross-over moet in de artiest zelf zitten, anders werkt het niet. Kijk naar een circusartiest als Johann Le Guillerme van Cirque Ici: die denkt als een theatermaker, beweegt als een danser. Hetzelfde geldt voor een danseres als Eleanor Bauer die tegelijk een bijzondere comédienne is. Ze doen het er niet bewust om, ze zijn gewoon zo.

A: Wanneer het theater naar het circus kijkt, beseft het dat er een aantal technische aspecten zijn die je moet verwerven. Koorddansen, jongleren: dat vraagt om metier, om training. Omgekeerd heerst er in het circus de valse perceptie dat dans en theater gemakkelijk te integreren zijn. Maar het theater vergt evenzeer stielkennis. Acteren is een metier. Vaak is het rampzalig als een circusartiest acteert. Hij brengt wel zijn act, maar trekt niet zijn wereld binnen.

S: De grootste circusartiesten zijn niet degenen met de spectaculairste act, maar zijn de beste performers. Ik zag ooit een olifantentemmer in het Italiaanse circus Florilegio; die gast kwam op alsof hij klaar was om met zijn olifanten de Pyreneeën over te trekken. Nog voor hij ook maar iets had gedaan, kwam een heel verhaal bij mij binnen.

Is het samenwerken met een theaterregisseur, een choreograaf, een dramaturg een oplossing om 'die wereld binnen te trekken'?

S: Ik denk dat veel circusgroepen daar inderdaad baat bij zouden hebben. Mocht een circusgezelschap mij vragen om hen te regisseren, dan zou ik daar met veel *goesting* aan beginnen. Al zou ik na een tijd wellicht stoppen omdat ik zou merken dat ze als acteurs niet genoeg getraind zijn. Dat zal dan ook de uitdaging worden in de Ensor-voorstelling waarbij ik zowel met acteurs als met circusartiesten zal werken. Ik zal moeten aanvoelen of ik die circusmensen al dan niet laat acteren. Ik hoop in essentie tot een gemeenschappelijke, nieuwe taal komen die geen circus en geen theater is. Als artiest een wereld binnen brengen, is iets dat je kunt leren, kunt trainen. Alleen hebben circusartiesten en de opleidingen daar te weinig aandacht voor. Het komt erop aan veel te gaan kijken en stages te volgen, niet alleen binnen je eigen discipline maar bijvoorbeeld ook over hoe je in een ruimte moet staan. Circus blijft vaak – ook letterlijk – in hetzelfde kringetje draaien.

A: Er wordt veel geëxperimenteerd in circus maar binnen een heel afgebakend gebiedje, vooral op het vlak van circustechnieken. De recente dans- en theatergeschiedenis toont aan hoe die evolutie veel verder gaat dan techniek alleen: hoe ver ga je in waarachtigheid, hoe zet je je fysiek in, hoe ver ga je in naakt, in de relatie tot het publiek enzovoort? Ook het meeste hedendaagse circus blijft op dat vlak mooi binnen de lijntjes kleuren. Dat is bizar, zeker omdat circus een erg lichamelijke vorm is van op een podium staan. En toch lijkt het tegelijk dat lichaam te willen verbergen.

S: Dat zie je ook op het vlak van clownerie. De lach was vroeger niet zozeer het doel op zich, maar een middel om het mens-zijn te beleven. Zoals de circusclowns in het voormalige Oostblok: die clowns waren vaak niet grappig, maar agressief en wrang en uitten op die manier ook kritiek op het regime. In die zin sloten ze aan bij de traditie van de buffones in het oude circus: de buffon was een clown, maar dan van de duivelse, mismaakte, venijnige soort. Nu zijn de meeste clowns veredelde stand-upcomedians of poëtische watjes. Ik merk een soort schaamte onder circusartiesten: 'ik ben er, maar toch niet helemaal'. Dat gaat niet. Je moet er volledig durven staan in je totaliteit als mens. Een Australische circusgroep als Acrobat durft dat wel en dat lef mis ik bij veel Vlaamse circusgroepen. Het Vlaamse circus moet van zijn preutsheid af wil het zijn zieltje tonen.

Uit Courant 97 mei-juli 2011

EEN ECHTE SPEELVOGEL!

DE MAGIE VAN HET MOMENT BIJ VORMGEVER JO KLAPS.

ROSE WERCKX

Wat Jo Klaps werkelijk uitricht past niet onder één hoed, tenzij hij die zelf zou bedenken: eentje met heel veel gekleurde, gekke schuifjes. De man achter de klinkende naam en zijn Kuifje-achtig uiterlijk is vormgever. Hij ontwerpt allerhande objecten, tekent de scenografie uit voor tentoonstellingen, speelt gitaar in een band, is docent aan de Provinciale Hogeschool Limburg, Departement Architectuur en Beeldende Kunst, en vormgever voor diverse instellingen. Vanaf nummer 19 werken wij samen aan de vormgeving van Proscenium. Hoog tijd om hem even aan de tand te voelen.

Bij veel kinderen is de komst van de Sint één van de jaarlijkse evenementen, welk geschenk werd door jou met gejuich onthaald?

Zonder twijfel: de gitaar. Ik was ongeveer zeven jaar toen dat instrument waarschijnlijk niet door de schouw viel. Daarmee is het begonnen, en tot op vandaag boeit muziek maken mij enorm, het ontspant mij. Als kleine gast maakte ik van grote waspoederdozen drumstellen. De dozen werden dan volgens de regels vakkundig omgedraaid. Maar natuurlijk zat er in die randen nog waspoeder, en als ik dan getokkeld had lag er zo een felle witte rand op het tapijt. Ai, ons moeder!

Nochtans koos je niet voor muzikale studies?

In het middelbaar wist ik van niets. Wij zaten met elf in de Latijn-Griekse en wij waren allen gepredestineerd om naar de universiteit te gaan. De meesten onder ons kozen voor de tradionele richtingen: geneeskunde, rechten, economie. Dat was niets voor mij, ik wou iets creatief doen. Maar ik kon niet tekenen, schilderen of beeldhouwen. In de les van geschiedenis had ik het woord 'binnenhuisarchitect' opgevangen: de Franse koning Lodewijk de veertiende had een zekere heer Lebrun, binnenhuisarchitect. Maar dat beroep was mij totaal onbekend, nieuwsgierig ging ik de betekenis opzoeken. Een architect voor binnen, dat intrigeerde mij. Toen heb ik documentatie aangevraagd aan Sint Lukas Brussel. Dat was eind jaren zeventig, op die folders stonden allemaal mannen met van die ringbaarden gebogen over maquettes. Mijn middelbaar had ik in Leuven gedaan, dus leek Brussel mij vanuit Limburg een volgende stap. Maar mijn vader zag dat niet zitten, die school daar kort bij dat Noordstation, dat leek hem onveilig, dus werd het Hasselt. Dat kon saai uitdraaien, alhoewel: toen ik hoorde dat één van de studenten zwanger was van een leraar leek het dan toch niet zo saai.

Zijn er professoren die voor jou iets betekend hebben?

Niet de theoretici, maar vooral de vakmensen zoals Willy Stuyck, Huub Berger en Jos Roux konden mij echt boeien. Het waren praktijkmensen, die wilden dat je iets maakte, iets uitvoerde. Zij organiseerden ook tentoonstellingen op school, dat stimuleerde ons. Tijdschriften of boeken over vormgeving waren in die periode eerder schaars. Je had Schoner Wohnen en enkele Italiaanse tijdschriften, maar de meeste Belgische dagbladen zwegen over dit thema. Een figuur die mij aantrok was Achille Castiglioni. Daar had ik een tentoonstelling van gezien, in zijn werk zit een soort speelsheid, die mij niet vreemd is. Op de middelbare school kreeg ik nog briefjes mee voor thuis: "Jo is nog een echte speelvogel". Ik zag dat eigenlijk als een eer, niet als een verwijt. Dat verrassingseffect vond ik ook terug in de Memphis beweging, vormgevers zoals Mendini, Sottass,Branzi... Hun fantasierijke, humoristische en kleurrijke ontwerpen stonden in schril contrast met hun voorgangers waar bruine tinten en strengheid overheersten.

"Het Zevende Jaar", Stadmus Hasselt 2010, Foto Filip Claessens

> *"Songe donc, que l'enfance est le sommeil de la raison"*
>
> J.J.Rousseau

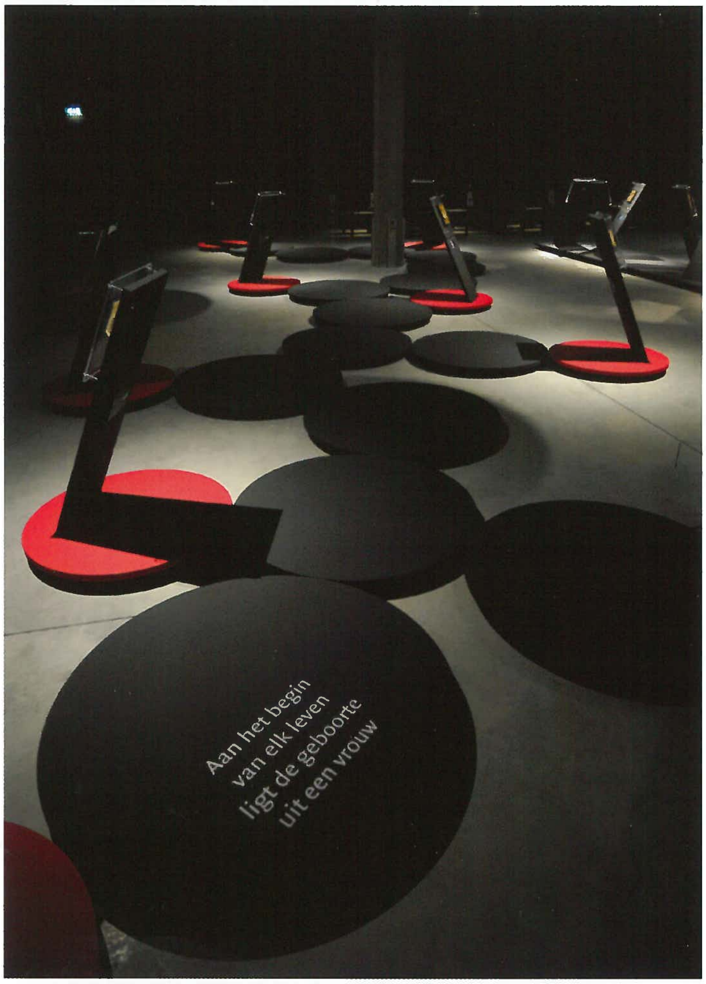

"Desire", Erfgoedcentrum Lamot 2008, Foto Filip Claessens

"Erfgoedmobiel", Erfgoedcentrum Lamot 2011, Foto Jo Klaps

Brussels Lof is de originele naam van je bedrijf, maar wie en wat schuilt achter die naam?

Twee Nederlandse ontwerpers en ikzelf waren in de Mort Subite, dat geklasseerde café waar de obers nog rondlopen alsof zij uit een bruine foto gestapt zijn, daar gingen wij op zoek naar een naam voor ons nieuw bedrijf. Het moest een Brussels en Nederlands timbre hebben. 'Brussels Lof' is de Hollandse naam voor witloof, dat kreeg onmiddellijk bijval. 'Total Idea Factory' was de ondertitel. Wij zijn er met veel honger aan begonnen: wij hebben oude kookboeken uit Nederlands Indië opnieuw uitgegeven, wij ontwierpen gebouwen, ook standen voor onder andere de Triënnale in Milaan. Na enige tijd kwamen er spanningen tussen de Nederlanders, ons contact verwaterde en het ontwerpbureau werd gesplitst in een Belgisch en Nederlands gedeelte.

Het uittekenen en opbouwen van tentoonstellingen neemt heel wat tijd in beslag. Wat is de moeilijkheidsgraad voor het bedenken van een parcours?

Dat is het Belgisch budget, want meestal zeer miniem. Momenteel werk ik aan de prijsvraag voor een glasraamtentoonstelling in de St. Gummaruskerk in Lier. Er is een budget van 50.000 €, dat omvat het ontwerp, de materialen, de op- en afbouw, en van die som moet je al 21% wegdenken voor vadertje staat. Natuurlijk, het doet je nadenken en je gaat op zoek om met zo weinig mogelijk middelen heel veel te doen. Waar ik opsta is dat er na de tentoonstelling niets wordt weggegooid. De mensen van de Kringloopwinkel komen eigenhandig de tentoonstelling afbreken,daardoor kan ik besparen op de afbouw, en ondertussen krijgen de materialen andere bestemmingen. Zo doen kisten die ooit fungeerden als vitrines op een expo voor het Koninklijk Museum voor Kunst en Geschiedenis nu dienst als grabbelbak in een kringwinkel.

Ontwerpers hebben meestal 'een boontje' voor een specifiek materiaal, is dat bij jou ook het geval?

Ja, magneten, dat is fantastisch in gebruik, dat klikt, daar kan je ontzettend veel mee ophangen en het is ijzersterk. Onlangs heb ik in Mechelen een 'Erfgoedmobiel' gemaakt. Het zijn twee grote metalen ringen aan het plafond, voorzien van een hoop magneten waaraan van alles kan worden opgehangen. Die kunnen soms honderd kilo trekken, alleen mag er geen pacemaker in de buurt zijn! Metaal duikt ook vaak op in mijn ontwerpen. Maar vooral het in- en uit elkaar schroeven, het lego-aspect boeit mij. Spelen is nooit veraf!

Je stond reeds vrij jong in het onderwijs, hoe motiveer je jouw studenten?

Met de zweep *(monkellachend)*! Neen, niets is zo fijn in 't leven als iets creëren, bij een kok is dat ook zo. Studenten kan je enthousiast maken door ze zelf van A tot Z iets te laten maken. Onlangs zei één van mijn studenten nadat haar tentoonstelling 'Vreemde vogels' was opgebouwd: 'Het is zo leuk die transformatie van tekening naar uitvoering te zien, van concept naar verwezenlijking en nadien alles op foto's vast te leggen'.

Ik kies een oefening waarbij ze zich niet kunnen verstoppen achter theorieën en tekeningen. Het echt uitvoeren van een oefening is daarbij essentieel. Handenarbeid die hand in hand gaat met geprikkelde fantasie waarbij ze hun grenzen verleggen. Ik stimuleer mijn studenten om hun zintuigen te gebruiken. Er is een nummer van de Engelse groep XTC met de sprekende naam "Senses working overtime". Zintuigen moeten overuren maken. Kijken, snuiven, ruiken, voelen, proeven, aanraken. Dat alles in hun brein-mixer en goed laten shaken.

Is de layout van tijdschriften mode gebonden?

Hippe tijdschriften zoals Frame of Items gebruiken iedere maand

een ander lettertype voor hun titels, die zijn trendgebonden. Maar wat is nieuw? Ik heb veel bewondering voor de typografie die het Bauhaus hanteerde, of de Russische deconstructivistische affiches uit de jaren'20, met hun felrode kleuren en dynamische lijnen. Het Bauhaus blijft een inspiratiebron, ook qua opleidiningsprogramma, alles werd samen gedoceerd.

Welk belang hecht je aan het gebruik van Multimedia?

Mijn wensdroom is ooit eens een film te maken, maar de nodige basis heb ik nog niet. Wel ontwerp ik graag websites, daardoor ging ik op zoek naar antwoorden op mijn vragen: hoe werkt dat, wat is internet? Is dat zoals een boek waar je inkijkt, is dat zoals een TV-uitzending, zijn er codes? De basisprincipes zitten nu in mijn hoofd, maar ik volg regelmatig bijscholing. Dat is zoeken, die nieuwsgierigheid, dat willen vatten doet zich voor als ik muziek hoor.
Constant bijleren is een noodzaak, ook in andere vakken. Onlangs volgde ik een cursus museumlicht. De cursus was niet zo nieuw. De andere deelnemers kwamen vooral uit de sector met de vraag: 'Welk soort licht moeten wij nu gebruiken in ons museum?' Het probleem zit in het feit dat de mensen nu willen besparen en maar led-verlichting steken, onderstreepte één van de sprekers op die studiedag. Het ergste is dat de gloeilamp verdwijnt. Ieder type lamp heeft zijn kleur, in dat spectrum zitten zo mooie tinten. Ledlicht is heel beperkt. Die man vreest dat men het kind met het badwater weggooit.

Zijn er struikelblokken?

We zijn een fantastisch land, maar in vele zaken lopen we achter ten opzichte van de ons omringende landen. Neem nu alles wat te maken heeft met musea. Het MAS, daar is een groot spektakel van gemaakt en daar houdt het op. Als je ziet wat Duitsland doet met zijn lichtmuseum, hoe zij dat gebruiken en welke budgetten ze ontvangen. Het lichttmuseum ligt in de enorme kelders van een voormalige brouwerij in het Ruhrgebied. In tegenstelling tot de neutrale witte ruimtes die wij kennen, worden de lichtinstallaties getoond die ontworpen zijn met het oog op de specifieke kwaliteiten van de ruimte. Doordat de werken vanuit de duisternis ontworpen zijn bezitten veel van die installaties een theatraal karakter. En het Joods museum in Amsterdam, hoe perfect dat opgebouwd is, dan zijn wij daar kleine broertjes tegen. België is een ambtenarenland. Neem nu het Openluchtmuseum van Bokrijk, na veel vergaderen komen er spijtig genoeg halfslachtige oplossingen uit de bus. In Lier denken de verantwoordelijken dat ze voor de tentoonstelling met 50.000 € een geweldig budget hebben. Maar dat is een gigantische kerk, daar kan je niets klein maken, anders merk je het niet op.
In de Lamot-site van Mechelen mocht ik onlangs voor de Erfgoedcel een permanente presentatie vormgeven in verband met de geschiedenis van de site. Nu hebben zij recent bij de Lamot-site een ontzettend lelijke brug over het water geplaatst, de Van Beethovenbrug. Specifiek aan een brug is dat je meestal links en rechts het water ziet. Maar in dit geval is een gedeelte van de metalen zijkant gesloten waardoor je het water niet kon zien. De ontwerper, een Italiaanse architect, kwam

> *"Use a minimal amount of materials to create forms with maximal effect"*
>
> Achille Castiglione

"De Belgica", Provinciale Bibliotheek Limburg, Hasselt, 2009, Foto Jo Klaps

"Beauty: Singular-Plural", KMKG, Brussel, 2007, Foto Vindesign

"Lichfield, De glasramen uit de Herkenrodeabdij", Hasselt, 2003, Ontwerpschets Jo Klaps, i.s.m. Huub Berger en Ick Reuvis

ook nooit ter plaatse kijken. De reacties van velen waren zo heftig dat de brug wordt weggehaald en verplaatst naar het Tivoli park. Voor die brug werden 16.000.000 oude Belgische franken neergeteld.

Weinig centen, veel energie, en toch plezier?

En toch doe ik het graag! Het is iedere keer iets anders. Een boek maken, een affiche ontwerpen, een tentoonstelling opbouwen. De magie van het moment dat je een vers gedrukt boek in je handen krijgt of een tentoonstelling die op het laatste moment mooi uitgelicht wordt, daar kan niets tegen op. Voor het glasramenproject over de Herkenrodeabdij, die vernield werd tijdens de Franse Revolutie, toonden we in de tiendschuur een simulatie van hoe de glasramen ooit in de abdijkerk gehangen hebben. Dat project was *low budget* maar *high impact*: we kregen heel fijne reacties. Het is iedere keer de geboorte van iets moois. Een hoop gevouwen witte dozen die enkele uren later een wit ijsblok vormen voor de expo rond "De Belgica" in de bib van Hasselt. Weinig budget, veel helpende handen en toch een mooi resultaat.

> *"Schrappen, schrappen, schrappen en uiteindelijk vinden wat je zoekt"*
>
> Achille Castiglione

www.brusselslof.be

"Met de trein, 175 jaar reizen met de trein", Erfgoedcentrum Lamot 2010, Foto Filip Claessens

IN MEMORIAM DRÉ DARDEN

Alleen je lichaam is weggenomen
Niet wie je was, wat je zei
Of wat je hebt gecreëerd
In stilte blijven we je ontmoeten

Het was op de stichtingsvergadering van BASTT dat Werner De Bondt zei: "Dit is Dré Darden".
Voor mij stond een rijzige, knappe heer, die minzaam vroeg van waar ik vandaan kwam. Brussel, flapte ik er uit. Ik zag hem zo denken: zou dat wel deugen?

Ja, Dré, je was fier op je stad Antwerpen: de theaters, de Opera en de Bourla. Het was zeer onverstandig daarover ongefundeerde opmerkingen te maken, want dan kreeg je een strenge, zwijgende blik toegestuurd die meer zei dan vijftig woorden. Gedurende de vergaderingen van onze vereniging was je de man die eerst luisterde, om dan op het juiste moment je mening op tafel te leggen. Dat was slim, want af en toe waren er verhitte discussies.

In 1984 werd je voorzitter, en enkele jaren nadien nam Julleke het secretariaatswerk over van Ria. Jullie vormden een ideaal duo, dat met veel verantwoordelijkheidszin de toch moeilijke taken correct uitvoerden. Op theatertechnische beurzen dirigeerde je met bravoure het geheel zoals een orkestmeester. Je telescopische blik overschouwde de troepen, discreet werden problemen opgelost, zonder veel poeha. 's Avonds, als de deuren gesloten waren, konden wij met het nodige vocht erbij lekker napraten.

Daar bijscholing in grote hoofdletters in je agenda stond, organiseerde je samen met collega's de eerste basiscursus theatertechniek voor professionelen. Zelden werd je kwaad, maar als het over niet functionerende ambtenaren ging, verscheen rood, je lievelingskleur, op je gezicht, en was het dondergeweld niet ver af.

Je enthousiasme kreeg een grotere dimensie als Tsjecho-Slovakije ter sprake kwam. Praag was na Antwerpen de stad waar je veel plekjes kende, waar je fier de ambassadeur uitleg verschafte over de Belgische scholenstand op de PQ. Ook daar werden na de verrichte taken onvergetelijke feestjes gebouwd met een internationaal gezelschap. 's Anderendaags liep je met een zonnebril op, of scheen de zon toch zo sterk die dag?

In de Arenberg vierden wij je afscheid als voorzitter en gaf Julleke het secretariaatswerk in mijn handen. Maar wij hadden nog een verassing in petto! De 'witte madam', gemaakt door Jerome, werd met veel omhaal in jullie tuin gezet tot groot plezier van enkele vogels. Nadien werd het contact niet verbroken: je luisterde naar moeilijke vragen over de werking, vertaalde teksten uit het Duits voor Proscenium en stuurde theaterkaartjes uit het buitenland op voor mijn collectie. Eind vorig jaar konden we samen onder vrienden nog veel herinneringen ophalen. Met fierheid liet je de foto's zien van heel je gezin, "dat zijn onze kinderen". Het woord 'ons' hield warmte in, de band met je familie was sterk.

Nu ben je langs de andere kant van de rivier, daar kom je misschien je twee kompanen Mon De Leenheir en Pieter Verschelden tegen. Maak er iets mooi van, wij trachten dit hier ook te doen.
Namens BASTT en vele vrienden dank ik je voor alles wat je ons gaf. In de theatersector sector was je vooral de man achter de schermen, daardoor kwam je zelden in het voetlicht te staan, maar volgend applaus vol respect verdien je.

Rose Werckx, 13 mei 2011

BIJ HET OVERLIJDEN VAN DRÉ DARDEN.

Als Hollander werd je niet echt vrolijk van het bezoeken van Belgische theaters in de jaren '60 en '70. Niet dat het bij ons allemaal perfect was, maar er waren veel oude gebouwen met even oude apparatuur en een bespeling die duidelijk anders was. Ook de betrokkenheid van het personeel was behoorlijk wennen. Totdat je dankzij goede contacten leerde op welke wijze in België theater gemaakt werd. Eén van die contacten voor mij was Dré Darden.
We ontmoetten elkaar in de jaren '70. We speelden wat vaker in België, veelal in de Bourla en kort daarna in de Stadsschouwburg. Het contact werd intensiever door mijn bestuurslidmaatschap van de VPT en daarna nog meer door de betrokkenheid bij het onderwijs in de jaren '80. Bij alles waar BASTT mee te maken had, kwam je Dré tegen. Of het nu een bezoek met een groep deelnemers aan de bijscholing voor Bourla en Stadsschouwburg of een mogelijke afstemming tussen VPT en BASTT betrof: het was Dré die de zaken regelde. Via hem ben ik in die periode ook lid geworden van de vereniging. Daardoor kreeg ik een beetje zicht op de verdere problematiek in de sector, bijna gelijkluidend aan die in Nederland. We konden dus eenvoudig ervaringen uitwisselen. Dat gebeurde dan vaak in de nasleep van het bezoek van een groep deelnemers aan de bijscholingscursus in Nederland. Twee werelden op één dag, grotere verschillen waren bijna niet denkbaar. Hij schudde moeiteloos de gegevens van beide theaters uit de mouw en vergat niet daar een behoorlijke dosis humor door te mengen. Wellicht is het vanuit zijn kennis, liefde en betrokkenheid voor het theater, en zeker voor de Bourla, dat ik later mee ijverde om de Bourla als historisch monument te bewaren.

Verder denk ik terug aan de bemoeienis die Dré had bij de organisatie van de beurzen theatertechniek. Onvermoeibaar was zijn betrokkenheid bij de inzending van de Belgische, vooral Vlaamse, scenografen naar de PQ in Praag. Het ging niet alleen om het verkrijgen van financiële middelen, Dré diende al zijn diplomatie te gebruiken om de Franstaligen te overtuigen dat *les flamands* ook recht hadden op standplaatsen.

Je kunt eenvoudig stellen dat Dré het tij meehad, er was nog weinig tot niets en bijna alles lukte. Maar we mogen niet vergeten dat dit toch vooral kwam door zijn vasthoudendheid en geloof dat het inderdaad zou gaan lukken. Dat er een organisatie en een tijdschrift maar ook een opleiding zou komen voor de Belgische theatertechnicus. Natuurlijk werd hij bijgestaan door diverse andere bestuursleden, maar cruciaal in de beginfase is echter de continuïteitsfactor, en dat was Dré. Daardoor is hij een belangrijk persoon in het Belgische theaterlandschap geweest waar de huidige technicus, vaak onbewust, nog steeds de vruchten van plukt. Zij mogen Dré dankbaar zijn voor die niet aflatende inzet en de steun die hij thuis ontving. Ik ben hem in ieder geval dankbaar en heb alle eerbied voor hoe hij invulling gaf aan een andere wijze van theater maken.

Frits van den Haspel, 22 mei 2011

BASTT VERANDERT

JAN ACKENHAUSEN

Dit is de laatste maal dat Proscenium onder deze naam verschijnt. Vanaf 13 september zal BASTT er een heel stuk anders uitzien, met een nieuwe naam, een nieuw tijdschrift, en een nieuwe werking. Er beweegt heel wat! In de afgelopen maanden werd er druk gewerkt achter de schermen van BASTT om de vereniging te professionaliseren. De vernieuwde organisatie zal haar voortrekkersrol binnen de cultuursector opnieuw opnemen. Onder een nieuwe naam wordt de vereniging het steunpunt voor ontwerpende en uitvoerende krachten van de brede culturele sector. Inhoudelijk en organisatorisch zal het er een stuk anders uitzien. De communicatie met de leden en hun inspraak wordt versterkt met een nieuwe Algemene Vergadering, er wordt plaats gemaakt voor zowel grote contactdagen of symposia, alsook voor kleinere informele meetings. De actualiteit en ontwikkelingen op het gebied van techniek en ontwerp worden nauwgezet gevolgd en uiteengezet in een volledig nieuw tijdschrift. De nieuwe vereniging wordt met naam en toenaam voorgesteld op de contactdag over duurzaam licht op 13 september in Vooruit Gent, met een groots feest, hapjes, drankjes, muziek en de nodige gasten.

DE NIEUWE BASTT ONDER DE LOEP

Inhoudelijk wordt BASTT omgevormd tot een dynamische organisatie die de belangen van de ontwerpende en uitvoerende krachten binnen de brede culturele sector behartigt, en expertise binnen deze sector opbouwt en verspreidt. Concreet betekent dit dat enerzijds onze doelgroep verbreedt, en anderzijds ons inhoudelijk aanbod wordt versterkt en geprofessionaliseerd. BASTT richt zich voortaan tot alle technische personeelsleden uit de brede culturele sector (theaters, culturele centra, gezelschappen, musea,...), en natuurlijk ook de ontwerpers binnen diezelfde sector (scenografen, ontwerpers, kostuumontwerpers, tentoonstellingsontwerpers, architecten,...).

De samenwerking met de leden gebeurt voortaan via een aantal thematische werkgroepen, zoals architectuur, duurzaamheid en innovatie, geluid, licht, multimedia, opleidingen, scenografie, sectorkennis, technieken, en veiligheid. Het vernieuwde tijdschrift werkt nauw samen met de werkgroepen om belangrijke informatie te publiceren.

De werkgroepen werken de contactdagen of symposia van BASTT inhoudelijk uit, die telkens eind februari en begin oktober plaatsvinden. Daarnaast organiseren zij periodieke themabijeenkomsten die een bepaalde problematiek of specifieke taak uitwerken, bijvoorbeeld veiligheid. Deze bijeenkomsten worden niet structureel georganiseerd maar enkel naar aanleiding van een acute noodzaak of om een specifieke taak uit te werken die op dat moment actueel is. Deze bijeenkomsten leiden wel naar op voorhand vastgestelde doelstellingen. Informele bijeenkomsten worden niet-periodiek georganiseerd in de vorm van een receptie bij een voorstelling, een productvoorstelling van een structurele sponsor, een kleine werkdag rond een bepaald thema, een feestje, alles wat bijdraagt rond de goede sfeer van de organisatie maar geen grondige en inhoudelijke voorbereiding vereist. Het ontspannings- en netwerkgehalte is belangrijk bij dit soort bijeenkomsten.

EEN NIEUW CURSUSAANBOD

Een belangrijk deel van onze opdracht is het verspreiden en verstrekken van informatie over onze domeinen. De bestaande STEP-cursus is hier een jaarlijks terugkerend essentieel onderdeel van. Deze cursus wordt voor 2012 volledig herwerkt.

Er wordt eveneens een nieuw cursusprogramma ontwikkeld dat periodieke opleidingen aanbiedt of op aanvraag opleidingen kan inrichten. Deze opleidingen zijn modulair, en houden rekening met verschillende opleidingsniveaus van deelnemers, alsook met de laatste standaarden en vereisten binnen de culturele sector. Op specifieke vraag van een partner of een andere organisatie kan een ander thema uitgewerkt worden tot een cursus. Haalbaarheid, het juist inschatten van vraag en aanbod en dekken van alle risico's zijn hier essentieel.

Proscenium verschijnt vanaf nummer 60 onder een nieuwe naam en met een andere look, nog steeds vier maal per jaar. De samenstelling en eindredactie komt echter in handen van BASTT zelf. We werken structureel met een auteurspool die artikels produceert voor een aantal wederkerende rubrieken over techniek, ontwerp, actualiteit en thema's die de vereniging nauw aan het hart liggen. Op termijn zullen leden ook het volledige archief van Proscenium en het nieuwe tijdschrift online kunnen raadplegen en downloaden.

BESTUUR EN INSPRAAK VAN DE LEDEN

De Algemene Vergadering bestaat uit maximaal 40 leden van de vereniging, en heeft de volgende bevoegdheden:

- wijzigen van de statuten;
- goedkeuring van de begroting en jaarrekening;
- benoemen en afzetten van bestuurders;
- uitsluiting van een lid;
- en eventueel de ontbinding van de vereniging.

De overige bevoegdheden met betrekking tot het bestuur van de vereniging zijn voorbehouden aan de Raad van Bestuur en het Dagelijks Bestuur.

De Algemene Vergadering komt één maal per jaar samen, in het eerste kwartaal van het jaar. Meervoudige afwezigheid van de bijeenkomsten leidt automatisch tot uitsluiting uit de Algemene Vergadering.

De Raad van Bestuur bestaat uit maximaal 10 leden uit de Algemene Vergadering, en is bevoegd voor:

- het uitvoeren van de in de statuten en door de Algemene Vergadering vastgelegde activiteiten;
- het benoemen van een voorzitter en ondervoorzitter;
- het benoemen en afzetten van het Dagelijks Bestuur;
- het opvolgen van sectorspecifieke werkgroepen en thema's zoals hieronder toegelicht;
- het inhoudelijk organiseren van contactdagen en andere publieke momenten;
- het vertegenwoordigen van de vereniging op de activiteiten en publieke momenten van de vereniging en andere sectorverenigingen;
- het verzamelen en doorspelen van nieuws en informatie ten behoeve van de leden en de activiteiten van de vereniging;
- het inwinnen van sponsors of andere vormen van financiering voor de vereniging.

Elk bestuurslid engageert zich in een specifiek domein en leidt de desbetreffende werkgroep. Deze werkgroepen leveren inhoudelijke ondersteuning voor het tijdschrift, contactdagen, en standpunten die de vereniging verdedigt.

Meer informatie over de vernieuwing van BASTT en de aanstaande bestuursverkiezing vindt je op onze website www.bastt.be.

OPROEP KANDIDATEN VOOR DE ALGEMENE VERGADERING EN RAAD VAN BESTUUR

Op 29 juni aanstaande kiest BASTT een nieuwe Algemene Vergadering en Raad van Bestuur. Elk BASTT lid kan zich kandidaat stellen voor een bestuursfunctie.
De Algemene Vergadering bestaat uit maximaal 40 BASTT leden en komt één maal per jaar samen. De leden zijn bevoegd voor het bestuur van de vereniging.
De Raad van Bestuur bestaat uit maximaal 10 leden van de Algemene Vergadering, en komt zesmaandelijks samen, telkens begin maart en eind november. Bestuursleden zijn bevoegd voor het goed inhoudelijk en financieel bestuur van de vereniging, én engageren zich daarenboven actief in de werkgroepen die door de Raad van Bestuur georganiseerd worden. Dit engagement houdt ook in dat bestuursleden de symposia en andere themabijeenkomsten inhoudelijk mee uitwerken, en BASTT op officiële bijeenkomsten en bij onze partners en sponsors vertegenwoordigen.
Bestuursactiviteiten zijn niet bezoldigd.
Kandidaten voor de Algemene Vergadering en voor de Raad van Bestuur kunnen zich tot en met 20 juni melden bij het BASTT secretariaat op bastt@bastt.be. De verkiezing van de nieuwe bestuursorganen vindt plaats op 29 juni, omstreeks 16u bij Rosas in Brussel.

Meer informatie kan worden aangevraagd bij het secretariaat.

ONDERTUSSEN BIJ BASTT...

Dit is het laatste nummer van Proscenium in zijn huidige vorm. Dit is voor BASTT meteen ook het begin van een nieuwe fase, een laatste rechte lijn naar een aantal vernieuwingen die in de afgelopen maanden voorbereid werden. Daarmee is ons 30-jarig bestaan ook meteen het begin van een nieuwe beweging, een die zich open wil openstellen naar de volledige culturele sector. In het huidige klimaat van besparingen en crisis in de gesubsidieerde sector lijkt dit misschien niet de meest logische stap. En toch... als wij onze sector willen versterken, dan moeten we dat doen door verbreding, niet door onszelf te isoleren. Zo maken we sinds enkele weken deel uit van een werkgroep van oKo om een gezamenlijk standpunt uit te werken over de eisen en noden van onze sector met het oog op de nakende hervormingen van de radiofrequenties. Samen met de Pianofabriek werken we aan een experimentele workshop over nieuwe lichtbronnen. En voor de Lounge 11 hebben we een bescheiden lezingenprogramma uitgewerkt, waarin we vernieuwende technologieën in de schijnwerpers zetten.
Binnen enkele weken wordt het nieuwe bestuur van BASTT in het leven geroepen, en gaan we onze statuten grondig herwerken zodat we op 13 september met een volledig vernieuwde vereniging onze dertig kaarsjes mogen uitblazen.
Want BASTT wordt DERTIG JAAR!! Dat vieren we in september met een dubbel feest in de Vooruit in Gent. We vieren er niet enkel onze verjaardag, maar onthullen er ook de vernieuwde vereniging met naam en toenaam. Alsof dat nog niet volstaat organiseren we die dag ook een contactdag over duurzaam licht. Samen met een aantal ontwerpers, producenten en geïnspireerden gaan we kijken naar wat de toekomst van belichtingstechniek allemaal in petto heeft.

Noteer dus alvast dinsdag 13 september in je agenda. Het programma en praktische informatie worden in de komende weken op onze website en via de nieuwsbrief bekendgemaakt.
Het wordt nog een warme zomer voor BASTT!

PRETTIG VERLOF EN TOT

13

SEPTEMBER

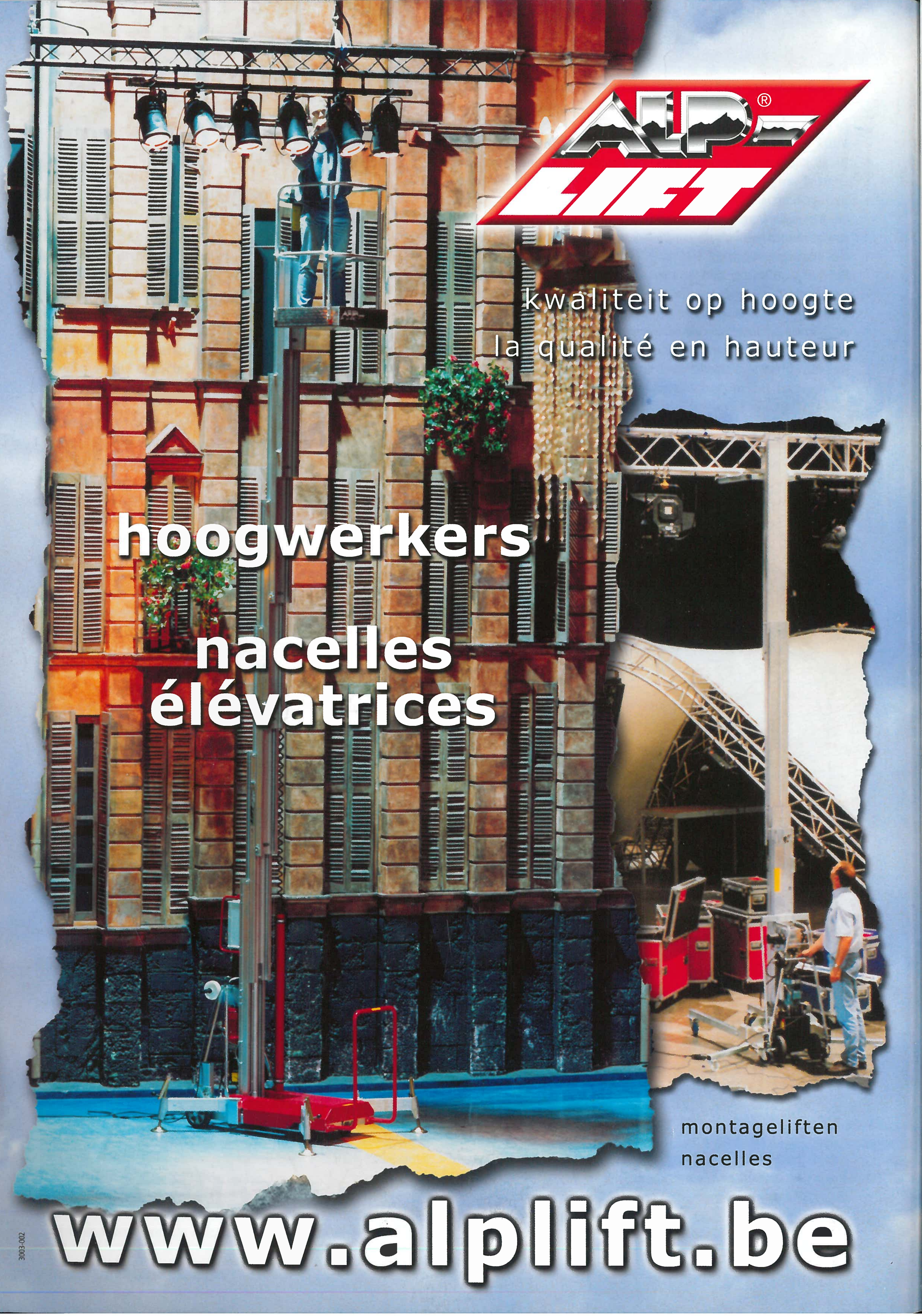
ALP®
LIFT
kwaliteit op hoogte
la qualité en hauteur
hoogwerkers
nacelles
élévatrices
montageliften
nacelles
www.alplift.be
3003-002